

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

SKAUTING A PŘÍRODA
PROGRAM ODDÍLU A ROLE PŘÍRODY

Bakalářská práce

Michaela Heřtusová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák, Ph.D.

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 08.01.2016

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doktorovi Novákovi za jeho cenné rady a připomínky, které mi poskytl při vypracování této práce. Mé poděkování patří také všem vedoucím oddílů skautského střediska Willi Líbeznice, kteří se ochotně zúčastnili mého výzkumu, a poskytli mi cenné informace.

OBSAH:

1. ÚVOD.....	5
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
2.1. Skauting.....	7
2.1.1. Představení skautingu.....	7
2.1.2. Základní skautské principy.....	7
2.1.3. Historie světového skautingu.....	9
2.1.4. Historie českého skautingu.....	11
2.1.5. Poslání skautingu.....	13
2.1.6. Skauting a příroda.....	14
2.1.7. Skautská symbolika.....	17
2.1.8. Junák - český skaut, z. s.....	20
2.2. Enviromentální etika a její koncepty.....	20
3. METODOLOGICKÁ ČÁST.....	23
3.1. Výzkumné otázky.....	23
3.2. Výzkumná strategie a techniky získávání dat.....	23
3.3. Výběr a popis vzorku.....	24
3.4. Charakteristika výzkumného souboru.....	25
3.5. Realizace rozhovorů.....	25
3.6. Analýza a interpretace získaných dat.....	26
3.7. Etika výzkumu.....	27
3.8. Hodnocení kvality výzkumu.....	27
4. EMPIRICKÁ ČÁST.....	29
4.1. Skautské středisko Willi Líbeznice.....	29
4.2. Rozhovory.....	30
4.2.1. Oddíly.....	30
4.2.2. Program oddílů.....	32
4.2.3. Metodologie.....	36
4.2.4. Zdroje.....	38
4.2.5. Program v klubovně x program venku.....	39
4.2.6. Vnímání přírody a její význam v rámci oddílu.....	42
5. ZÁVĚR.....	52
6. LITERATURA.....	56
7. PŘÍLOHY.....	59

1. ÚVOD

Skauting je výchovné hnutí, které se zaměřuje na poskytování smysluplného trávení volného času pro mládež. Veškeré jeho záměry vycházejí z víry, že skauti mohou zanechat svět lepším.

Téma skautingu a programu oddílů jsem si vybrala z důvodu členství v této organizaci. Jsem členem skautského střediska Willi Líbeznice již od roku 2000 a nelituji jediného dne, který jsem v něm jako skautka strávila. Příroda mi byla vždy blízká a je tomu z velké části také právě díky výchovnému působení této organizace. Proto jsem skloubila téma skautingu, oddílového programu a přírody.

Impulzem pro výběr tématu týkajícího se přírody v rámci skautingu byl mimo jiné výzkum zabývající se vnímáním skautingu českou populací. (*Skauti jsou v očích veřejnosti spojeni s pobytem v přírodě, výchovou ke spolupráci a pomoci druhým* [online]) Na výsledcích tohoto výzkumu mě zaujala skutečnost, že pod pojmem skauting si 62% dotazovaných vybaví „aktivity v přírodě“, a to s velkou převahou nad ostatními odpověďmi. Náplní skautských oddílů je pak dle 41% z nich „ochranu přírody“, opět s velkou převahou. (Drábik, Hanáková, Macků, 2015: 8)

Má bakalářská práce se člení na část teoretickou, metodologickou a empirickou. V teoretické části představuji skauting jakožto organizaci, veškeré její idey, cíle, pravidla a historii. Dále se v této části zabývám přírodou v rámci skautingu a enviromentální etikou. V metodologické části popisuji veškeré postupy, kterými jsem se řídila v části empirické. V empirické části se zaměřuji na skautské středisko Willi Líbeznice, v jehož rámci mě zajímá program oddílů, o kterém jsem se dozvíдалa přes vedoucí daných oddílů.

V současné době zastávám ve skautském středisku Willi Líbeznice funkci zpravodaje pro vedoucí, díky které mám možnost komunikovat a scházet se se všemi vedoucími jednotlivých oddílů, a to jak odděleně, tak najednou. Této možnosti jsem při psaní své bakalářské práce využila.

Díky výsledkům výzkumu popsaném výše a díky mému vlastnímu zájmu o přírodu mě napadlo zaměřit se v rámci skautingu a oddílového programu právě na přírodu.

Cílem této práce je jednak porozumět tomu, co ovlivňuje tvorbu programu, který pro své oddíly připravují vedoucí skautského střediska Willi Líbeznice, a dále pak, jakou roli má dle vedoucích v programu oddílu příroda a aktivity s přírodou spojené.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Skauting

2.1.1. Představení skautingu

Skauting je dobrovolné, nepolitické, výchovné hnutí pro mladé lidi bez rozdílu pohlaví, původu, rasy či náboženského vyznání. Jeho cílem je rozvoj fyzického, intelektuálního, emocionálního, společenského a duchovního potenciálu jednotlivců jakožto zodpovědných občanů a členů lokálních, národních i mezinárodních společenství. (World Scout Bureau, 2011: 3) Mimo tuto definici může být skauting také popsán jako určitý životní styl lidí, kteří složili skautský slib a řídí se skautskými principy, jenž se odráží ve skautském zákoně, což nás přivádí k dalším pojmům, o kterých se zmíním v další kapitole.

Jinými slovy lze skauting popsat jako společenství lidí, kamarádů, kteří sdílí podobné hodnoty. Společně skauti prožívají nejrůznější dobrodružství, účastní se zážitkových i vzdělávacích akcí, průběžně pracují na svém rozvoji a učí se zodpovědnosti za sebe i okolí, které je obklopuje. Vztah k přírodě a ohleduplnost k prostředí, ve kterém se nachází, patří k jedné z důležitých hodnot skautské výchovné metody.

Důraz je v rámci této organizace mezi jiným kladen také na aktivitu, chopení se šance a žití naplno. Tato snaha se opírá o přesvědčení skautů, že svět mohou zanechat lepší, než jak jej poznali.

2.1.2. Základní skautské principy

Základní skautské principy jsou tři a jsou vyjádřeny jak skautským slibem, tak zákonem. Prvním principem je povinnost k Bohu ve smyslu povinnosti hledat a respektovat vyšší hodnoty než materiální. Druhým principem je povinnost vůči ostatním, kterou lze chápat vícero způsoby - jako věrnost své vlasti, snahu o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami, ale také jako závazek podílet se na rozvoji společnosti či jako úctu a

lásku prokazovanou bližním a přírodě. Třetím principem je pak povinnost vůči sobě ve smyslu odpovědnosti za rozvoj sebe sama. (Junák – český skaut, z. s., 2014: 1-2)

Každý z výše popsaných principů je dosti obecný a díky tomu si v nich může každý skaut najít „to svoje“, jak již bylo naznačeno u druhého principu. Co se týče prvního principu povinnosti k Bohu, tento neznamena, že by měl být každý skaut nutně nábožensky založený. Prvotní význam tohoto principu byl zakladatelem světového skautingu Baden-Powellem sice myšlen v křesťanském duchu, jelikož svou knihu *Scouting for Boys* psal pro chlapce ze Spojeného království, jakmile se ale skautské hnutí začalo šířit po celém světě, pozměnil text své knihy tak, aby byl skauting dostupný lidem všech vyznání. Zakladatel českého skautingu Svojsík pak při překladu této knihy upravil její myšlenky tak, aby vyhovovali a odpovídali poměrům v českých zemích.

Díky tomu můžeme první princip skautingu chápat ve smyslu hledání a respektování vyšších hodnot než materiálních, které nemusí být náboženského původu. Právě slovo „Bůh“ však přímo v názvu daného principu může někomu přijít zavádějící či matoucí, jelikož jej nelze jasně definovat. U nejasných definic se nabízí dvě možnosti – nezabývat se jimi anebo hledat. Druhá možnost se zdá být skautu z podstaty věci bližší, jelikož hledání a poznávání je jeho přirozenou činností. Tím, co nelze jasně definovat a uzavřít, je možné se stále zabývat a hledat nové porozumění – aktuální pro nové životní situace a obohacené o nové zkušenosti. Toto obecnější a pro někoho nejasnější pojetí skautských principů je pro skauta velkou šancí jak dojít vlastnímu pochopení, které se ovšem může v průběhu života měnit, a proto je potřeba stále hledat nové porozumění těchto principů. (Hlavinka – Mukóki, 2015)

Skautský slib je dobrovolným závazkem žít dle skautských principů a jeho znění je následující: „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, duši i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.“ Věřící mohou ke slibu připojit větu: „K tomu mi pomáhej Bůh.“ (Junák – český skaut, z. s., 2014: 2)

Skautský zákon má deset bodů, které zní: skaut je pravdomluvný, skaut je věrný a oddaný, skaut je prospěšný a pomáhá jiným, skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a

bratrem každého skauta, skaut je zdvořilý, skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských, skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců, skaut je veselý, skaut je hospodárný, skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích. (Junák – Český skaut, z. s., 2014: 2)

Tyto body skautského zákona by měl skaut každý den naplňovat v rámci svých činů i myšlení. Příkladně popsán život podle skautských zákonů nalezneme v nejnovější Výroční zprávě Junáka – českého skauta, z. s. za rok 2014, kde je takovýto život popsán jako: „...*důraz na hodnoty, které si často představujeme jako základ zdravé a vyspělé společnosti. Vede skauty a skautky například k tomu, aby byli pravdomluvní, prospěšní společnosti, ale také sebevědomí a optimističtí.*“ (Junák – Český skaut, z. s., 2015: 2)

2.1.3. Historie světového skautingu

Samotnému založení skautingu ve světě předcházely myšlenky řady myslitelů týkající se potřeby všestrannější výchovy mládeže, a to již od dob renesance. První pokusy o výchovné využití pobytu v přírodě provedl Francois Rabelais již v 16. století. V Čechách poté v 17. století vznikalo dílo Jana Ámose Komenského, který formuloval požadavek všestranné výchovy všech dětí bez rozdílu. Vytvořil důsledný systém výchovy s celou řadou pravidel, který byl koncipován od narození dítěte až po stáří a shrnul jej ve svém díle Vše výchova. Komenský vycházel z přirozené aktivity dítěte, z jeho zkušeností i zájmů. Za zmínku stojí také dílo J. J. Rousseaua, který v 18. století sepsal knihu o výchově mládeže Emil, kde popisuje ideu návratu k přírodě. (Lešánovský a Nosek, 1999: 7)

Prvním, kdo výchovu hochů životem v přírodě začal uvádět do praxe a jako hnutí organizoval v Kanadě a USA, byl Ernest Thompson Seton – Černý vlk. Jelikož myšlenky o výchově na rozdíl od předchůdců realizuje, řadí se spíše vedle nich. V roce 1902 založil v městečku Cos Cob, ve státě Connecticut, na základě svých myšlenek a zkušeností hnutí Woodcraft Indians. Pro členy napsal dva romány „Dva divoši“ a „Svítek březové kůry“. Jeho cílem bylo vychovávat mládež podle indiánských zvyků, kde důležitou součástí bylo soužití s přírodou. První Setonovi indiáni běhali na čerstvém vzduchu, plavali, stříleli a hráli spoustu her. Přespávali

venku, nemluvili hrubě ani nenadávali a byli vychováváni k pravdě, čestnosti, zdatnosti, pořádku a čistotě. V roce 1910, kdy se v USA objevil skauting, spojil Seton své indiány se skauty a stal se prvním náčelníkem skautů v USA. Po vstupu USA do světové války od nich odešel a založil „Woodcraft League of America“. (Nosek-Windy, 2012: 4)

Oficiálním zakladatelem skautingu je Robert Baden-Powell, původně britský generál ve výzvědné službě. Za svých aktivních vojenských let procestoval spoustu zemí, od Indie, Afghánistán až po Afriku. Právě v Africe, při obléhání města Mafeking, vznikly kořeny pro vznik skautského hnutí. Baden-Powell zde utvořil z chlapců skupinu kadetů a tito chlapci pak dostávali nejrůznější úkoly - rozváželi na kolech poštu, zásoby, zbraně i munici a pomáhali také raněným. Uvědomil si, že když mají chlapci důvěru dospělých, roste v nich pocit zodpovědnosti. (Nosek-Windy, 2012: 5)

Roku 1907 uspořádal Baden-Powell první pokusný tábor na ostrůvku Brownsea u jihoanglického přístavu Poole v Lamanšském průlivu, kterého se účastnilo dvacet chlapců. Tento tábor je považován za zrod skautského hnutí a k tomuto datu se tedy také vztahují světová výročí skautingu. Po úspěchu vydal Baden-Powell v roce 1908 příručku Scouting for Boys (Skauting pro chlapce), kde popisuje základy skautské výchovy. (Lešanovský a Nosek, 1999: 9) Oficiálně bylo chlapecké hnutí založeno 24. ledna 1908. Vodní skauting se datuje od roku 1909, kdy se konal již třetí tábor a na něm se objevila i cvičná loď Mercury. Dívčí organizace Girl Guides pak byla založena díky pomoci sestry Agnes (Anežky) v roce 1910. (Nosek-Windy, 2012: 7)

V roce 1910 také Baden-Powell dal sbohem armádě a odešel do penze. Stalo se tak po tom, co zemřel následník královny Viktorie, král Edward VII. Tento panovník nejen že udělil Baden-Powellovi britský rytířský řád Order of the Bath (Řád Lázně) a zařídil mu předčasný odchod do důchodu, ale také na něj naléhal, aby se věnoval skautingu na plný úvazek, což Baden-Powella v rozhodování také ovlivnilo. (Nagy, 1999: 41)

Baden-Powell těžce nesl 1. světovou válku, a tak jej napadlo uskutečnit setkání skautů z celého světa. Chtěl dokázat, že to, co se nedaří dospělým – domluvit se -, dokáže mládež. Celosvětové setkání pojmenoval „jamboree“ a nejčastějším

výkladem tohoto výrazu je ten, že jde o americké (indiánské) slangové slovo pro slavnost, hlasité radovánky a hry většího počtu lidí, kteří přišli z různých míst. První světové jamboree proběhlo na konci července v roce 1920 v Londýně a Baden-Powell zde byl prohlášen náčelníkem skautů celého světa. Jeho ženě Olave Baden-Powell se uznání stát se světovou náčelnicí skautek dostalo až o deset let později. (Nosek-Windy, 2012: 13-15)

Celosvětově skauting fungoval i během 2. světové války, Jamboree probíhala i nadále, a to každé čtyři roky, vždy v jiném státu. Pouze 9. jubilejní ročník pořádaný v Anglii byl výjimečný, jelikož se jamboree pořádalo již po dvou letech v roce 1957, a to z důvodu oslav 50 let od založení skautingu a 100 let od narození jeho zakladatele Baden-Powella. V roce 1961 anglická královna Alžběta II. otevřela v Londýně „Dům Baden-Powella“, kde se mohli ubytovat cestující skauti a pořádaly se zde různé výstavy, schůze či kurzy. (Nosek-Windy, 2012: 19)

V zahraničí se skautingu i nadále dařilo a probíhala další jamboree po celém světě. Ve druhé polovině 20. století se skauting začal rozšiřovat také do zemí „třetího světa“ - hlavně do Asie a Afriky, kde skauti pomáhali s velkou škálou různorodých činností, od pomoci na poli, vysazování stromků či pomoci při živelných pohromách, až po osvětu týkající se hygieny, péči o novorozence či třeba učení vrstevníků číst a psát. V 80. letech bylo skautů 20 milionů a o 10 let později jich přibýlo dalších 5 milionů ve více než 150 zemích. Koncem 80. let se totiž začala obnovovat činnost i tam, kde byl skauting po mnoho let zakázán. (Nosek-Windy, 2012: 24-25) Nyní jsou skauti ve 213 zemích a teritoriích, po celém světě jich je přes 40 milionů a jejich řady se i nadále rozšiřují. (*Zajímavá fakta a čísla* [online])

2.1.4. Historie českého skautingu

Český skauting založil Antonín Benjamin Svojsík, oblíbený profesor tělocviku a člen Českého pěveckého kvarteta, se kterým podnikli turné kolem světa. Svojsíkovou zálibou bylo také cestování a už během svého mládí spolu s kamarádem Janem Novákem procestovali řádný kus Evropy, a to především pěšky. Jako vychovatel mládeže se zajímal o tehdejší novinku mimoškolní výchovy šířící se světem, kterou nebylo nic jiného než skauting. V roce 1911 se Svojsík vydal do Anglie, aby se se

skautingem náležitě seznámil. Odjížděl domů nadšený a odhodlaný propagovat u nás skauting, jak jen to bude možné. V roce 1912 vydává nejprve tenkou brožuru Český skaut a poté i publikaci Základy junáctví, která byla obdobou Baden-Powellových příručky Scouting for Boys. Nejednalo se jen o kopii Baden-Powellových myšlenek a systému, Svojsík do svého díla zahrnul i historické zkušenosti a výchovné tradice českých zemí. (Nosek-Windy, 2012: 8)

V červnu 1914 se junácký sbor stává samostatným spolkem s vlastními stanovami a jmenuje se Junák – Český skaut. Jen měsíc po založení spolku vypukla 1. světová válka, jeho činnost to však nezastavilo. K prvnímu nucenému rozpuštění Junáka došlo až po propuknutí 2. světové války, přesně 28. října 1940, kdy K. H. Frank vydal nařízení o jeho rozpuštění. Svou činnost obnovil Junák v květnu 1941 jako „Svaz československých skautů ve Velké Británii“. (Nosek-Windy, 2012: 16)

K dalšímu rozpuštění Junáka došlo po únorovém komunistickém puči v roce 1948, kdy původní činovníci Junáka začali být odstraňováni a nahrazováni. V roce 1949 se začala budovat Pionýrská organizace a o rok později pak Junák oficiálně zanikl. S mnoha skauty se vedla soudní řízení, jelikož byli nařčeni ze špionáže, a mnoho jich bylo také odsouzeno k mnohaletým trestům v komunistických koncentracích. Obnovení činnosti skautingu na našem území proběhlo až v roce 1968, a to po shromáždění ve velkém sále Domoviny v Praze-Holešovicích konaném dne 29. března, kde náčelník Junáka Rudolf Plajner na závěr jménem všech členů obnovil slib věrnosti socialistické republice. (Nosek-Windy, 2012: 20)

Své druhé znovuoobnovení si český skauting bohužel naplno dlouho neužil, jelikož na konci srpna 1968 je Československo napadeno a obsazeno armádami Varšavské smlouvy, čímž začíná marný boj Junáka proti zvlí sovětské moci. S obnovou skautingu se sice ze začátku ještě pokračuje, ale postupně je potřeba dělat větší a větší ústupky. Nakonec byla ústředním výborem komunistické strany naplánována postupná likvidace Junáka, který ukončil svou činnost dopisem z 15. září 1970. (Nosek-Windy, 2012: 20-22)

Ačkoliv byla oficiální činnost českého skautingu v roce 1970 násilně ukončena, svou cestu si přesto našel. Po vpadnutí sovětských tanků do Československa opustilo svou

zemi desetitisíce uprchlíků včetně skautů, díky kterým vznikly první československé skautské oddíly v exilu. Tyto oddíly se staly součástí skautských organizací zemí, kde působily, a mohly používat vlastní symboliku a odznaky. Exilové oddíly 70. a 80. let se nacházely zejména ve Švýcarsku, Německu a Holandsku, na další bylo možné narazit také ve Vídni, Paříži či Lucembursku a Švédsku. Exilový skauting byl po roce 1970 jedinou oficiální možností jak pokračovat. Skauti, kteří zůstali na území Československa si však také našli cesty, jak ve své činnosti pokračovat, i když ne oficiálně. Některé oddíly se „ukryly“ v oddílech Čs. Červeného kříže, u mladých požárníků, jako ochránci přírody v TISu, ve Svazarmu, u pionýrů a hlavně v ČSTV, tedy Československém svazu tělesné výchovy a sportu, jako členové Turistických oddílů mládeže. (Nosek-Windy, 2012: 26-27)

K poslednímu obnovení českého skautingu došlo po sametové revoluci, která začala 17. listopadu 1989. Díky událostem, které následovaly, byl ukončen komunistický režim a český skauting měl opět volnou cestu. První setkání skautů pak proběhlo 2. prosince 1989 v sále Městské knihovny a od této doby již působí bez přerušení. Existenci českého skautingu tedy poznamenala nejen měnící se doba, ale i politické režimy, díky kterým byl celkem třikrát zrušen a znovu obnoven. (Lešanovský a Nosek, 1999: 21)

2.1.5. Poslání skautingu

„Co je tedy účelem skautingu? Řekl bych: býti mladým. Býti mladým tak, jako nebe a země. Státí se prostým jako vše, co ji miluje. Míti vždycky v sobě dítě s čistými očima, které by hrálo si v nás i v mužích i v starcích, ke kterému bychom vždy utekli se v úzkostlivých chvílích, abychom se uklidnili jasem jeho očí.“ (Wolker, 1997: 96)

I takto by se dle skauta tělem i duší Jiřího Wolкера dalo popsat poslání skautingu. Oficiálně je poslání a účel skautingu popsán ve Stanovech spolku Junák – český skaut, z. s., které byly přijaty XIV. Valným sněmem Junáka v Litomyšli dne 29.3.2014.

„...posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého

skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.“ (Junák – český skaut, z. s., 2014: 1)

Život podle skautských zákonů není ničím jiným než důrazem na hodnoty, které si často představujeme jako základ zdravé a vyspělé společnosti. (Junák – český skaut, s. z., 2015: 3)

2.1.6. Skauting a příroda

Příroda je důležitou součástí skautingu a má v něm nezastupitelnou roli viz výše popsané skautské principy a body skautského zákona v kapitole 2.1.2. Základní skautské principy. Z tohoto důvodu se nyní přiblížím pojetí přírody ze strany zakladatelů světového i českého skautingu a dále pak významné osobnosti českého skautingu, Ladislava Ruska - Šamana.

Přírodu lze dle Giddense chápat jako „*fyzické vlastnosti okolního světa nebo lidského těla, které nejsou výsledkem lidského zásahu*“. Jev či situaci lze označit za „přirozené“, pokud k nim dochází nezávisle na lidech. (Giddens, 1999: 552) Pohled člověka na přírodu a jeho vztah k ní se mění stejně tak jako se změnil poměr sil mezi člověkem a přírodou. Před pěti tisíci lety byla příroda v Eposu o Gilgamešovi popsána jako „*to divoké, krásné a nebezpečné, co je za hradbami města Uruku*“. (Sokol, 1998: 144) Před třemi tisíci lety pak byla příroda díky židovské bibli zbavena božského atributu a od této doby je předmětem, věcí. Ve středověku je jako přírodní bráno vše, co je normální a běžné. V období renesance se Země a tedy i příroda stává majetkem člověka odvolávaje se na slova bible, dle které dává Stvořitel Zemi lidem, aby nad ní vládli. V novověku se pak hmotná příroda bere pouze jako rozlehlá věc a věda se jí snaží ovládnout. Nakonec se ale objevila myšlenka, že i člověk k přírodě patří, a přispěl k ní např. Darwin. Dle Sokola lze základní vymezení přírody popsat jako „*ten svět venku, který lidé nevytvořili a kde (už) nejsme doma*“. (Sokol, 1998: 147)

Tento „svět venku“ vidí Seton, Baden-Powell i Svojsík trochu odlišně a stejně tak jej i v rámci svých výchovných metod využívají.

Seton se v Základech lesní moudrosti snaží „*ukázat, jak využít čas, který v přírodě trávíme*“. (Seton, 1970: 143) Liga lesní moudrosti je dle něho rekreací a proto se zabývá aktivitami ve volném čase, nikoli řemesly či zaměstnáními. Zálesácká činnost je prostředkem k výchově ušlechtilého charakteru a je tedy odpovědí na problém špatných výchovných metod a špatných forem zábavy u mládeže. Zálesák chrání krásy přírody, protože ji má rád. Jeden ze zákonů lesní moudrosti praví: „*Bud' přítelem všech neškodných tvorů. Chraň stromy a květiny, obzvláště dávej pozor na oheň v lese i ve městě.*“ (Seton, 1970: 164)

Baden-Powell vidí význam ve stanování a výpravách. Stanování je radostnou součástí života skauta. Žítí venku, v přírodě - mít svůj vlastní plátěný domov, sám si vařit a prozkoumávat okolí - to vše přináší zdraví a štěstí, jaké mezi cihlami a kouřem města nelze poznat. Provádění výprav a průzkumů je také skvělým dobrodružstvím a způsobem jak se zocelit a zesílit. U obojího je ovšem dle Baden-Powella potřeba vědět, jak to provádět řádně. Zálesáctví je součástí skautingu a jedná se o znalost zvířat a přírody. Tuto znalost lze využít i mezi lidmi, kdy skaut může snáze poznat, zda je někdo v nouzi anebo naopak může činit potíže a podle toho se pak zachová. (Baden-Powell, 1954: 30)

Pro své skauty si Baden-Powell bere jako příklad staré rytíře, kteří byli velmi nábožensky založení. Kromě uctívání Boha v kostele, rytíři vždy poznali Jeho dílo ve věcech, které On stvořil, jako jsou zvířata, rostliny a vůbec veškerá příroda. Se skauty je tomu dle Baden-Powella stejně - kamkoli jdou, milují lesy, hory a prémie, rádi pozorují a znají zvířata, která daná místa obývají, a zajímají je také divy květin a rostlin. Žádný člověk není příliš dobrým, pokud nevěří v Boha a nechová se dle Jeho zákonů. Proto by měl mít každý skaut náboženství. (Baden-Powell, 1954: 199)

Po návštěvě Anglie Svojsík uznává, že přirozená náklonnost k volnému životu v přírodě, touha po romantice a uskutečňování snů hochů skrze zábavné hry jsou šťastně využívány k vybudování jejich ušlechtilých vlastností. (Svojsík, 2002: 5-6) V Základech junáctví ovšem dodává, že o onu romantičnost, poetičnost a lásku k

přírodě se zasloužil především Seton a zásluhou Baden-Powell je hlavně pořádek, kázeň a organizace. (Svojsík, 1991: 22-23)

Svojsík se od Setona i Baden-Powella inspiroval a jejich výchovné metody včetně pohledu na přírodu a její roli pro český skauting upravil. Častý styk s přírodou je pro Svojsíka důležitou pomůckou při výchově mládeže a přírodu vidí jako blahodárný a nevyčerpatelný zdroj poučení, pravdy, dobra a krásy. Většina mládeže ale nevidí přírodní krásy a nedovede se z nich radovat a čerpat poučení, proto je úkolem skautských vůdců vytvořit pro své družiny život v přírodě tak, aby byl stálým studiem, pozorováním a vhodným popularizováním vědy. Skauti by si měli všimát stejnou měrou přírody živé i neživé, rostlinné říše v lesích, parcích, zahradách i za okny bytu, stejně jako rozličných přírodních úkazů. Měli by tedy pozorovat přírodu nejen při výpravách, táborech a hrách, ale i ve městě. (Svojsík, 1991: 42-43)

Svojsík si uvědomuje, že lidé se přírodě vzdálili, jsou uzavření v domech a zakouřených městech a také podle toho nezdravě vyhlížejí. Aby mohl mít člověk zase radost za života, měl by si k zotavení zvolit právě pobyt v přírodě, nejlépe v létě, kdy může být po celou dobu pod širým nebem a počasí jej nezahání do uzavřených místností. (Svojsík, 1991: 101-102)

Jakožto součást skautské výchovné metody je tedy příroda nejen nejpřirozenějším výchovným prostředím, ale také předmětem zájmu, péče a ochrany stejně tak, jako je zdrojem citového a duchovního rozvoje. (Junák – Český skaut, z. s., 2014: 2-3) Jak už v předchozích odstavcích zakladatelé světového a českého skautského hnutí předestřeli, činnost v přírodě, její poznávání a ochrana je podstatnou částí skautingu. V přírodě má člověk své kořeny a z ní také vychází, výchova v přírodě tak odpovídá lidské lidské a zvláště dětské přirozenosti. Příroda v sobě spojuje řád a harmonii s neovládnutelností a neuchopitelností, mladý člověk tak může na skautském táboře zažít něco málo z toho, v čem naši předkové žili neustále – závislost na přírodě. Má také možnost intenzivního vnímání její krásy a moudrosti. (Růžička, 2001: 23-24)

Pro mnoho neuvědomělých skautů je příroda pouze kulisou, místem pro rekreaci, letní tábory a výpravy. Pro hluboce myslícího skauta je ale příroda mnohem více – domovem, učebnou či dokonce chrámem. Přírodu bychom se měli snažit pochopit,

procítit a sjednocovat se s ní. Jen se o ní učit a poznávat ji je málo. „*Příroda může a má působit na člověka – skauta asi tímto způsobem a přibližně v tomto logickém pořadí: akceptování přírody, poznávání přírody, obdiv přírody, poučení z přírody a přírodou, uznání přírodních zákonů, ochrana přírody, plný soulad a souznění s přírodou.*“ (Rusek, 2000: 26-27)

Významná skautská osobnost Ladislav Rusek – Šaman k tématice skautingu a přírody dodává: „*Podle mého názoru je třeba ve skautingu cílevědomě pěstovat ekologické znalosti a etiku, spočívající ve dvou aspektech: poznávání přírody a vztah k přírodě. Při tom důležitější je ten vztah: chápání přírody a jejich zákonitosti mělo by vést k úctě a obdivu. Úcta a pokorný obdiv už pak samy vyústí do přání i vůle šetřit a chránit přírodu všude, kde jen to člověku - skautu bude možné.*“ (Rusek, 2003: 9)

2.1.7. Skautská symbolika

Symbolika má ve skautingu své zvláštní místo, je jedním z nejdůležitějších prostředků duchovní výchovy. Cokoli označovaného za duchovní není vnímatelné smysly, a proto, abychom mohli tušit, že duchovní skutečnosti existují, musíme na ně být upozornění takovým způsobem, který jsou naše smysly schopné zachytit. (Zajíc, 2001: 35)

Symbolický rámec ve skautingu znamená soubor symbolů, které představují výchovnou motivaci a inspiraci pro určitou věkovou skupinu. „*Využívání symbolického rámce staví na představitosti mladých lidí, na jejich smyslu pro dobrodružství, na jejich tvořivosti a vynalézavosti, a to tak, že stimuluje jejich rozvoj, pomáhá jim identifikovat se se směry vývoje a hodnotami, na nichž stojí skauting, a zároveň podporuje soudržnost a solidaritu uvnitř skupiny.*“ (Zajíc in Voříšková, 2009: 67)

Do skautského symbolického rámce patří např. skautská lilie. Květ lilie je prastarým znamením, které je známé již od dob starých Egypťanů, Indů a Peršanů. Vždy bylo považováno za znamení dobré, spojované se sluncem, mírem a čistotou. V Evropě se znaky lilie rozšiřují od 14. do 16. století díky mořeplavectví, kde se lilie začala

používat jako značka pro sever na námořní buzole. Z Itálie se rozšířila do dalších koutů přímořské Evropy a v 16. století Holanďané námořní kompas dále vylepšili přidáním dalších 16 hrotů jeho větrné růžici. (Čáka, 1990: 26-27)

Tuto lilii poté převzalo skautské hnutí hned pro několik důvodů. Jedním je podobnost jistoty správného směru střelky kompasu s jistotou skauta, že bude jeho život vedený skautskými principy úspěšný. Dále je tu symbolika samotné lilie – prostřední ze tří listů představuje hrot střelky a vyjadřuje tím, že skaut jde vždy nebojácně vpřed. Tři listy lilie také znamenají tři body skautského slibu. (Čáka, 1990: 27)

Dalším symbolem je odznak českého Junáka neboli skautský znak. Uprostřed lilie je umístěn chodský znak, bílý štítek s černou psí hlavou (viz Příloha 2). Nejde ovšem o prastarý chodský znak ale o dílo malíře Mikoláše Alše, které vzniklo jako ilustrace k románu Aloise Jiráska Psohlavci. (Čáka, 1990: 30) Obdobu tohoto znaku mají i vodní skauti (viz Příloha 9).

Znak psí hlavy se dostal na odznak českých skautů zajímavou cestou. A. B. Svojsík chtěl, aby měl český skauting ryze národní identitu, a tak hledal český výraz pro slovo skaut. Nakonec byl zvolen návrh zemského školního inspektora Fr. Bílého “junák“, ale před jeho zvolením se o adekvátním výrazu mezi Svojsíkovými spolupracovníky dlouho diskutovalo. Svojsík vážně uvažoval o názvu “Chodové“, protože pro něj právě Chodové byli znakem národní identity, jelikož se jako jediní v době germanizačního útlaku nenechali zatlačit do vnitrozemí a setrvali na starých hranicích. Ačkoliv byl zvolen výraz “junák“, Svojsík bral za vzor pro junáky právě Chody, a to ovlivnilo i zvolení chodského znaku jako odznak pro českého junáka. (Čáka, 1990: 30-31)

K symbolickému rámci bezesporu patří i skautský kroj, na kterém si členové skautské organizace zakládají. Díky kroji se skauti snadno rozeznají ve společnosti a také jde o vyjádření integrity a vzájemné sounáležitosti. Na kroj si skauti přišívají různé nášivky, kde každá má svůj význam (viz Příloha 12). Podle pohlaví a věku si každý skaut na kroj přišije znak jedné z následujících organizací.

Skauti mužského pohlaví si na kroj našívají světový skautský znak, který představuje lilie se dvěma hvězdičkami obtočená lanem spojeným ambulantním uzlem neboli uzlem dobrého skutku. Jedná se o znak organizace WOSM¹ a vyobrazení je ve dvou barvách, podklad lilie je fialový a lilie s lanem je bílá (viz Příloha 4). Skauti ženského pohlaví si přišívají znak organizace WAGGGS², který se skládá ze zlatého trojlístku, jenž má na každém z postranních lístků pěticípou hvězdičku podobně jako mezinárodní skautská lilie na modrém podkladu (viz Příloha 5). (*Skauting*, 1995: 237) Tyto dvě hvězdičky mají dohromady deset cípů, které představují deset bodů skautského zákona. Dospělí členové obou pohlaví jsou na světové úrovni sdružováni do Mezinárodního společenství skautů a skautek (ISGF³), které má také svůj specifický znak (viz Příloha 6).

Vlčata a světlušky, tedy členové skautské organizace mladšího školního věku, mají také své znaky. Vlčata mají v odznaku hlavu vlčka (viz Příloha 7) ve tmavošedé barvě na žlutohnědém podkladu. Ideovým vzorem k tomuto znaku je dílo *Kniha džunglí* od spisovatele Rudyarda Kiplinga, kde hlavní postavou je opuštěné dítě Mauglí, kterého vychovává smečka vlků. Mauglí poté rozumí hlasům zvířat a ptáků a bezpečně se pohybuje v pralese plném nebezpečí. Stejně tak vlčata se po vzoru Mauglího učí znát les a jeho obyvatele a dále se učí nebojácnosti, houževnatosti, poctivosti a statečnosti. (Čáka, 1990: 40)

Světlušky mají znak podobný skautské lilii, v podobě jetelového trojlístku. Základ trojlístku je stylizován do plamenů, jelikož oheň je symbolem víry a lásky k lidem. Trojlístek se pak vykládá jako vycházející slunce, symbol počátku dne, ve kterém bude vykonáno mnoho dobrého. Každý z lístků trojlístku představuje jeden bod skautského slibu, na postranních lístečích jsou opět hvězdičky a uprostřed je střelka kompasu – ukazatel správného směru. (Čáka, 1990: 46) V dolní části odznaku se nachází heslo „Pamatuj“ (viz Příloha 8).

1World Organization of the Scout Movement, česky Světová organizace skautského hnutí

2World Association of Girl Guides and Girl Scouts, česky Světová asociace skautek

3International Scouts and Guides Fellowship, česky Mezinárodní společenství skautů a skautek (překl. autorky)

2.1.8. Junák - český skaut, z. s.

Zástupcem skautského hnutí v České republice je Junák – český skaut, z. s.. Jedná se o dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je podporovat rozvoj osobností mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce, sobě samým, bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě. V rámci spolku Junák – český skaut, z. s. je tedy mimo jiné podporována i činnost při ochraně přírody a krajiny. (Junák – Český skaut, z. s., 2014: 1)

Své poslání a účel hnutí Junák – český skaut, z. s. naplňuje skrze skautskou výchovnou metodu, která vychází ze zkušeností zakladatele skautského hnutí Roberta Baden-Powella a zakladatele českého skautingu A. B. Svojsíka. Tato metoda má sedm částí, kterými jsou slib a zákon, učení se zkušeností, družina, symbolický rámec, příroda, program osobního růstu a dospělí průvodci. (Junák – Český skaut, z. s., 2014: 2-3)

V letošním roce počet členů hnutí Junák – český skaut, z. s. překročil hranici 53 000 členů. (Junák – Český skaut, z. s., 2015: 8) Sdružuje jak děti, tak mládež a dospělé dobrovolníky a je zároveň největší výchovnou organizací v České republice. Je také členem světových skautských organizací WOSM a WAGGGS. Logo spolku je uvedeno viz Příloha 3.

2.2. Enviromentální etika a její koncepty

Výzkum mé práce se vedle snahy porozumět tomu, co ovlivňuje obsah programu skautských oddílů, zabývá také rolí přírody v programu skautských oddílů, a proto se budu snažit informace získané na toto téma analyzovat v rámci enviromentální etiky.

Enviromentální etika je zjednodušeně řečeno etika zabývající se vztahem a chováním člověka vůči přírodě. Erazim Kohák hovoří o ekologické etice, kterou definuje jako: „*soubor zásad a pravidel, které člověku naznačují, jak by se měl chovat ve svém obcování se vším mimolidským světem.*“ (Kohák, 1998: 14)

Rozlišujeme dvě hlavní větve enviromentální etiky:

Antropocentrická etika

Antropocentrický vztah člověka k přírodě je založený na etice využívání zdrojů. Vládne zde přesvědčení, že jakákoli hodnota, včetně hodnot přírodních, vzniká teprve na základě lidské potřeby. Příroda má tedy pouze instrumentální hodnotu – je prostředkem k vytvoření jiné hodnoty. (Librová, 1994: 160) Librová dále doplňuje, že *„antropocentrický etický postoj často sám sebe zdůvodňuje výlučným, vrcholným postavením člověka v biologickém světě, případně ve vesmíru vůbec.“* (Librová, 1994: 162)

Ačkoliv je antropocentrismus ve většině přehledových publikací environmentální etiky uváděn na prvním místě, vzniká až jako reakce na první texty biocentrismu, teocentrismu a ekocentrismu. (Binka, 2008: 96)

Antropocentrickou etiku lze rozlišit na silnou a slabou. *„Silný antropocentrismus bere za dané, že základem všech hodnot je naše cítění, a jestliže tedy někdo inklinuje k silně spotřebně orientovanému hodnotovému systému, bude (a morálně oprávněně) považovat přírodu za sklad materiálů, které je vhodné využít na vytvoření člověku příjemných a užitečných věcí. Oproti tomu slabý antropocentrismus chápe, že cítěné potřeby mohou, ale nemusí být rozumné.“* (Binka, 2008: 98)

Neantropocentrická etika

Proti antropocentrické etice stojí etika neantropocentrická, dle které mají živé organismy v přírodě, v radikálnější formě i neživé přírodní entity, samostatnou vnitřní hodnotu, která existuje nezávisle na lidských potřebách, zkušenostech a hodnoceních. (Librová, 1994: 164)

Neantropocentrická etika se dále dělí na tyto nejdůležitější přístupy:

Biocentrická etika – Jednou z hlavních postav biocentrické environmentální etiky je Albert Schweitzer, jehož koncept je běžně označován jako „nauka (etika) úcty k

životu“. (Binka, 2008: 88) „*Základním principem je biologická rovnost a shodný morální status všech živých bytostí.*“ Zpochybňuje tedy antropocentrický přístup k přírodě zdůrazněním hodnoty každé jednotlivé žijící bytosti. (Binka, 2008: 92)

Ekocentrická etika – Přístup ekocentrický chce hodnotu přírody vyjádřit přírodovědně poučenou formou, podloženou znalostí reálného fungování konkrétních ekosystémů. Významnou osobou zabývající se ekocentrickou etikou je Aldo Leopold, dle kterého tento přístup klade důraz na vztah jednotlivce a biologického společenstva. (Binka, 2008: 92-93)

Hlubinná ekologie – Zakladatelem hlubinné ekologie je Arne Naess, který odmítá dualismus člověk x svět, jenž stojí na antropocentrických základech, a naopak uznává základní jednotu všeho živého i neživého. Odmítnutím dualismu se dle Naesse hlubinná ekologie odlišuje od všech ostatních environmentálně orientovaných etických konceptů. (Binka, 2008: 100-101)

Zoocentrická etika – Nejvýznamnějším zoocentricky orientovaným etikem je Peter Singer, který se zabývá rovnoprávností zvířat. Dle Singera je jediným kritériem, které lze vztáhnout na práva jakéhokoli lidského či mimolidského jedince schopnost trpět. Svět morálního je tak principiálně ohraničen schopností trpět anebo na druhé straně prožívat slast. (Binka, 2008: 121)

Teocentrická etika – Teocentrismus vznikl spojením dvou na první pohled nezávislých složek – teocentrického vidění světa a uznání hodnoty přírody nezávisle na užitečnosti pro člověka. Hodnota živých bytostí není založena na konkrétním životě samém či celku biotického společenství, ale na prožitku čehosi, co člověka přesahuje a dává mu smysl – na prožitku přítomného Boha. (Binka, 2008: 122-123)

3. METODOLOGICKÁ ČÁST

3.1. Výzkumné otázky

Hlavním cílem tohoto výzkumu je porozumět vedoucím oddílů skautského střediska Willi Líbeznice a snažit se pochopit, čím je ovlivněn obsah připravovaného programu pro oddíly. Dále pak porozumět roli, jakou má v tomto programu dle vedoucích přírodní tematika a aktivity s přírodou spojené.

Základní výzkumné otázky zní:

Čím je ovlivněn program, který pro své oddíly připravují vedoucí skautského střediska Willi Líbeznice?

Jakou roli má dle vedoucích v programu oddílu příroda a aktivity s přírodou spojené?

3.2. Výzkumná strategie a techniky získávání dat

Pro tento výzkum jsem jako výzkumnou strategii zvolila výzkum kvalitativní. Kvalitativní výzkum je takový výzkum, jehož výsledky se nezískávají statistickými procedurami, a který si klade za cíl zjistit pokud možno veškeré jevy vyskytující se ve vybrané skupině a tyto jevy poté interpretovat. (Novotná, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK, 2009/2010) Díky volbě kvalitativního typu výzkumu jsem měla možnost skutečně se na výzkumu účastnit, což pro mne bylo důležité díky osobním motivům vycházejícím ze skutečnosti, že jsem členem daného skautského střediska. Tento typ výzkumu mi také pomohl pochopit pocity, motivy a názory jednotlivých účastníků výzkumu, jelikož se orientuje na pochopení smyslu jejich jednání. (Surynek, 2001: 26) Ve výzkumu jsem se snažila porozumět vedoucím, kteří vedou oddíly ve skautském středisku Willi Líbeznice, a jejich pohledu na roli přírody a aktivit s ní spojených v programu jejich oddílů. Snažila jsem se také popsat, jak tento typ náplně programu v rámci svých oddílů chápou a jaký mu přiřkládají význam, a následně jsem se snažila o interpretaci jejich názorů a postojů, které se tohoto tématu týkají.

Jako techniku získávání dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který se vyznačuje definováním účelu, určitou osnovou a velkou pružností v průběhu celého procesu získávání informací. (Hendl, 2005: 164). Tento typ rozhovoru jsem zvolila proto, že mohu formulované výzkumné otázky v průběhu rozhovoru přizpůsobovat dle potřeby, měnit jejich pořadí a doplňovat je podle toho, jaké odpovědi od účastníků výzkumu získám. Na rozdíl od strukturovaného rozhovoru s uzavřenými otázkami nejsou účastníkům předkládány předem určené formulace odpovědí. (Hendl, 2005: 166) Díky tomu nejsou jejich odpovědi takovými formulacemi ovlivněné a mohou se k položeným otázkám vyjadřovat volněji. Výhodu spatřuji také v možnosti ujistit se, zda účastník výzkumu položeným otázkám porozuměl.

Jako doplňující techniku získávání dat, která mi pomohla s porozuměním dat získaných rozhovory a jejich následnou analýzou, jsem využila zúčastněného pozorování, které jsem prováděla v rámci vlastní skautské aktivity ve středisku Willi Líbeznice a na celostřediskových akcích jako je například Ejchuchu⁴.

3.3. Výběr a popis vzorku

Pro svůj výzkum jsem zvolila vzorek sevřený v tom ohledu, že všichni účastníci výzkumu, se kterými jsem vedla rozhovory, byli v době provádění výzkumu vedoucími oddílů skautského střediska Willi Líbeznice. Jedná se o účelový výběr, vzorek jsem vybrala s ohledem na výzkumnou otázku. Šetření je účelové, ale zároveň i vyčerpávající, jelikož vybráni byli všichni v dané době aktivní vedoucí oddílů daného skautského střediska, a bude tedy prováděno na všech jednotkách, které odpovídají vymezenému výzkumnému problému. Vybraný vzorek je homogenní pouze, co se týče funkce vedoucího oddílu, v ostatních ohledech se jedná o zcela heterogenní vzorek. (Novotná, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK, 2009/2010)

⁴ Ejchuchu je každoroční celostředisková vánoční akce, kde si každý oddíl připraví zábavný program, hrají se hry a nakonec se rozdají dárky, které si děti vzájemně nadělují (pozn. Autorky).

3.4. Charakteristika výzkumného souboru

Velikost vzorku tvořilo sedm skautských vedoucích. Jednalo se o tři muže a čtyři ženy, kde třem vedoucím bylo kolem dvaceti let a čtyřem vedoucím bylo kolem čtyřiceti až pětáctičtyřiceti let. Všichni vedoucí v době provedení výzkumu aktivně vedli oddíly ve skautském středisku Willi Líbeznice a měli složené vůdcovské zkoušky. Vedoucí vedli různé typy oddílů lišící se věkovou kategorií a pohlavím členů oddílu. Se svými oddíly se vedoucí scházeli pravidelně.

3.5. Realizace rozhovorů

Na provedení rozhovorů jsme se s účastníky výzkumu předem domluvili. Setkání proběhla na několika místech, s několika vedoucími jsem se sešla na jedné společné venkovní skautské akci, kde jsme měli možnost přejít do vnitřních prostor a mít tak dostatečně klidné místo bez okolního ruchu. S dalšími vedoucími jsem se sešla ve veřejných prostorách, kterými byly poklidnější restaurace a v jednom případě jsem se s vedoucím sešla v klubovně po skončení schůzky jejich oddílu. Rozhovory s účastníky výzkumu jsem nahrávala na diktafon, s čímž všichni účastníci souhlasili.

Před samotným začátkem rozhovorů jsem zopakovala, o čem výzkum pojednává, co je jeho cílem a jaká je jeho předpokládaná délka. Účastníky výzkumu jsem také znovu ujistila, že účast na výzkumu je zcela dobrovolná a mohou ji kdykoli ukončit, a to i v průběhu rozhovoru. Úvod rozhovoru je důležitou částí, kdy je dobré prolomit případné bariéry účastníků výzkumu. Tato část rozhovoru byla v případě mého výzkumu usnadněna tím, že účastníky alespoň částečně znám, a proto ke mně měli větší důvěru, než by tomu bylo v případě účastníků, které bych neznala vůbec.

Závěr rozhovoru je také významný, v této části je možné získat důležité informace, jelikož účastníci jsou již po celém rozhovoru uvolněnější. (Hendl, 2005: 167) Ke konci rozhovoru jsem sdělila možnost pozdější reflexe ze strany účastníků. Tento dodatečný typ informací sdělených až po určitém časovém odstupu od rozhovoru by mohl být přínosný, účastníci budou mít možnost lépe své odpovědi zformulovat a připravit si je.

3.6. Analýza a interpretace získaných dat

Při kvalitativním výzkumu obvykle probíhají veškeré jeho části současně a vzájemně se ovlivňují. (Hendl, 2005: 146) Analýza v rámci kvalitativního výzkumu prostupuje celý výzkumný projekt a data analyzujeme od prvního dne výzkumu. (Heřmanský, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK, 2009/2010)

U rozhovorů se všemi účastníky výzkumu jsem použila komentovanou transkripci, která kromě slovních projevů zaznamenává i projevy nonverbální. Po přepisu zaznamenaných rozhovorů jsem provedla segmentaci dat, kde jsem data rozdělila do analytických jednotek. Poté jsem pokračovala s analýzou sesbíraných dat, kterou jsem provedla kódováním, jež mi pomohlo tato data popsat. Prováděla jsem dvě úrovně kódování, které rozlišují Miles a Huberman (1994, in Hendl, 2005: 228-229). Nejprve jsem provedla první úroveň kódování, kde jsem přiřadila kódy k jednotlivým úsekům textu (např. oddíl Amazonky, stezka, pohybové hry) a poté jsem provedla druhou úroveň kódování, kde jsem kódy z první úrovně rozdělila do smysluplných kategorií podle témat (např. popis oddílu, program oddílu, zdroje).

V průběhu analýzy jsem využila také poznámkování, po celou dobu jsem si zapisovala poznámky k jednotlivým kódům, které mi následně pomohly při orientaci. (Hendl, 2005: 229)

Po provedení analýzy jsem se mezi informacemi získanými od jednotlivých účastníků výzkumu snažila nalézt pravidelnosti, podobnosti nebo naopak odlišnosti a vztahy, které jsem mezi nimi našla, jsem následně interpretovala. Pro lepší srozumitelnost částí rozhovorů, které v práci uvádím, jsem tyto přepsala do spisovného jazyka a stylisticky upravila.

Většinu účastníků výzkumu znám a díky této skutečnosti bylo z mé strany potřeba o to větší sebereflexe, aby díky provádění výzkumu ve známém prostředí a se známými lidmi, nedošlo ke zkreslení nasbíraných dat a jejich následné interpretaci.

3.7. Etika výzkumu

Etickou stránku výzkumu jsem ošetřila předem provedeným seznámením účastníků výzkumu se záměrem svého výzkumu, jeho průběhem a využitím nasbíraných dat. Účastníci byli také obeznámeni s možností účast na výzkumu kdykoli ukončit či neodpovídat na nepříjemné otázky. (Hendl, 2005: 155) Před začátkem samotného výzkumu jsem od všech účastníků získala informovaný souhlas. Se všemi získanými daty bude naloženo v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Zajištění anonymity účastníků výzkumu je z hlediska etiky problematické, jelikož výzkum se týká jednoho určitého skautského střediska, jehož název se ve výzkumu objevuje. S touto skutečností byli účastníci obeznámeni a všichni souhlasili, že ve výzkumu budou uvedeny jejich skautské přezdívky popřípadě křestní jména, podle toho, jak je zvykem dané vedoucí v rámci skautského střediska oslovovat (ačkoliv díky uvedenému názvu skautského střediska i skautských přezdívek lze jména všech vedoucích dohledat). Výzkum se dle mého názoru nezabývá natolik citlivými údaji, aby měli jeho účastníci problém s účastí bez zaručení anonymity, což mi i účastníci sami sdělili, ačkoliv k jistému zatajení či zkreslení informací samozřejmě může dojít.

3.8. Hodnocení kvality výzkumu

Hodnocení kvality u kvalitativního výzkumu je komplikovanější z toho důvodu, že zde získávám velké množství dat od malého počtu jedinců a generalizace na populaci je proto obtížná, v některých případech nemožná. Díky slabé standardizaci má kvalitativní výzkum nízkou reliabilitu, tedy nízkou spolehlivost technik a záruku opakovatelnosti. (Disman, 1993: 287; Surynek, 2001: 62) Zároveň má však potenciálně vysokou validitu, jelikož si mohu určit jasné cíle a postup výzkumu, který mohu průběžně evaluovat a zkoumat tak skutečně to, co chci. (Novotná, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK, 2009/2010)

U kvalitativního výzkumu existuje nebezpečí, že validita bude ohrožena. Lincoln a Guba (1985, in Hendl, 2005) tato nebezpečí rozdělují do tří skupin s názvy reaktivita, zkreslení ze strany výzkumníka a zkreslení ze strany účastníků výzkumu. K

reaktivitě může dojít z toho důvodu, že přítomnost výzkumníka může průběh výzkumu ovlivnit. Zkreslení ze strany výzkumníka se týká jeho subjektivních teorií a předsudků či vlastností, které mohou ovlivnit výběr výzkumných otázek, dat i oprávněnost závěrů. Ke zkreslení ze strany účastníků výzkumu může dojít vědomým či nevědomým zatajováním anebo zkreslováním informací. (Hendl, 2005: 148)

Ačkoliv účastníky výzkumu znám nebo jsem se s nimi již alespoň seznámila na nějaké skautské akci, snažila jsem se při rozhovorech udržovat objektivní odstup, neskákat účastníkům do řeči a neovlivňovat jejich výpovědi. Na jednu stranu byla skutečnost, že se s účastníky znám, výhodou, protože rozhovory probíhali uvolněněji a v přátelské atmosféře, často v našem rozhovor nechyběl smích. Na druhou stranu však mohla právě tato skutečnost znesnadnit získání určitých informací, které by účastníci sdělili spíše neznámému výzkumníkovi, kde by jim tolik nezáleželo na tom, co si o nich výzkumník pomyslí (nicméně si nemyslím, že bych v průběhu rozhovorů položila nějakou otázku, ke které by účastníci výzkumu takto přistupovali).

4. EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části se věnuji již samotnému skautskému středisku Willi Líbeznice a vedoucím aktivních oddílů, jejichž výpovědi jsou pro tuto část klíčové. Ze získaných rozhovorů poté vyvodím závěry.

4.1. Skautské středisko Willi Líbeznice

Skautské středisko Willi Líbeznice vzniklo v roce 1923, kdy byl dne 28.04. v Líbeznicích založen 1. skautský oddíl. Tento oddíl byl pouze chlapecký a vedl jej Vilém Fromm. O čtyři roky později přebírá vedení oddílu Václav Dobiáš. Díky nedostatku mladších členů se oddíl v roce 1932 mění na klub tzv. „old-skautů“, kde vůdcem i nadále zůstává bratr⁵ Dobiáš. Na počest Viléma Fromma, zakladatele 1. skautského oddílu v Líbeznicích, byl klub old-skautů pojmenován „WILLI“, oficiální název pak zněl: „WILLI“ 77 klub Old-skautů LÍBEZNICE. (*Historie střediska [online]*)

Název klubu oldskautů⁶ se částečně pozměnil na: 77. klub oldskautů „Willi“, v ostatních ohledech ale přetrval dodnes a i když se jeho členové aktivně nescházejí jako ostatní oddíly, je součástí skautského střediska Willi Líbeznice, které je po něm i pojmenované.

Ani skautské středisko Willi Líbeznice se v minulosti nevyhnulo nuceným pauzám v činnosti. V dubnu 1940 uzavírá Gestapo skautskou klubovnu v Líbeznicích a zabavuje majetek „II. oddílu starších Junáků“. Činnost skautského střediska byla znovu obnovena po skončení 2. světové války v květnu 1945. V roce 1960 je skautská klubovna v Líbeznicích na pokyn MNV stržena a zlikvidována. Okolní areál je srovnán se zemí za pomoci buldozeru. O rok později Ladislav Šíla a Josef Šíla začínají stavět chatu „Stará Voda“, u slepého ramene řeky Kamenice. Toto místo se stává trampskou osadou a bývalí junáci sem pravidelně jezdí mezi lety 1962 až 1967. Poté je v roce 1968 znovu obnoven skauting a je rozhodnuto o výstavbě nové klubovny v Líbeznicích. O rok později je klubovna dostavěna. Již v září roku 1970

⁵Je zvykem, že skauti a skautky se mezi sebou oslovují „bratře“ a „sestro“ (pozn. autorky)

⁶Nyní se výraz „old-skauti“ využívá již bez pomlčky, tedy „oldskauti“ (pozn. autorky)

ale Junák v Líbeznících ukončuje svou činnost a veškerý majetek včetně nové klubovny předává pionýru. V roce 1973 je založeno volné sdružení členů líbeznického Junáka a jeho přátel s názvem „Willíci“. Do chaty „Stará Voda“ se i nadále jezdí na výpravy a v roce 1986 zde Martin Šíla obnovuje tramskou osadu „T.O. STARÁ VODA“, kam se jezdí až do roku 1998, kdy je chata zničena požárem. K poslednímu obnovení činnosti skautského střediska v Líbeznících dochází v únoru 1990 a vedoucím střediska se stává Ing. Jaroslav Dobiáš. (*Historie střediska* [online])

Pro účely výzkumu je dobré zmínit, že struktura líbeznického střediska se díky jeho velikosti liší od struktury klasické. Skautské středisko se skládá zpravidla z několika oddílů a každý oddíl se dále skládá z několika družin. Skautské středisko Willi Líbeznice má však oddíly, které se již dále na družiny nedělí a fungují samy o sobě jako družiny (ačkoliv, jak se dále dozvíme z rozhovorů, některé oddíly mají takový počet členů, že by na dvě až tři družiny rozděleny být mohly).

Aktuálně má skautské středisko Willi Líbeznice sedm aktivních a pravidelně se scházejících oddílů, vedoucím střediska je Jiří Mikysek - Fred a v roce 2015 má středisko registrováno 140 členů. (*Historie střediska* [online])

4.2. Rozhovory

Skupinu účastníků výzkumu tvořili vedoucí skautského střediska Willi Líbeznice, kteří aktivně vedou své oddíly. V rozhovorech jsem se nejprve zajímala o celkové představení oddílů, které vedoucí mají na starosti. Dále mě zajímalo, podle jaké metodologie při vymýšlení programu vedoucí postupují a jaký má program oddílu obsah. Dotazy jsem směřovala také na schůzky a další aktivity oddílu, kde jsem se zaměřila na program týkající se přírody a aktivity s přírodou spojené, přičemž mě zajímalo, jakou roli tomuto typu programu vedoucí přisuzují a jakou roli má tento typ programu aktuálně v daných oddílech.

4.2.1. Oddíly

Moje první otázka byla popisná (viz Příloha 1) a zajímalo mě, jaké oddíly vedoucí vedou.

4.2.1.1. Složení oddílů

Bylo zjištěno, že největší počet členů oddílů činí světlušky a vlčata ve věku 5-11 let, a to jak v počtu oddílů, tak v počtu členů jednotlivých oddílů. Většina oddílů se skládá jak ze světlušek / vlčat, tak ze skautek / skautů, případně je část světlušek či vlčat již starší a tito se letos chystají složit skautský slib a stát se tak skauty a skautkami. Tuto situaci má ve svém oddílu například vedoucí oddílu Stopaři, Fred.

Fred: „...je tam šestka starších vlčat, ty se teď chystají na slib a budou z nich skauti a pak mám šestku mladších vlčat a tři z nich by mohli dělat vlčecí slib.“

Oddíly jsou ve většině případů rozdělené na holčičí a klučičí. Pouze oddíly Pátý oceán, ve kterém jsou benjamínci ve věku kolem šesti let, a poté Turbo, ve kterém jsou naopak nejstarší členové, roveři a rangers, jsou oddíly koedukované.

Počet členů oddílů se různí, od osmi členů v oddíle Amazonky, až po devatenáct členů v oddíle Klubíčka, přičemž oba oddíly se skládají ze světlušek. Takto vysoký počet členů oddílu je již dosti hraniční a při nedostatečném počtu vedoucích či jejich pomocníků může ztížit vymýšlení a uskutečňování programu vhodného pro všechny členy oddílu, kteří navíc nejsou všichni stejného věku.

Počet členů skupiny⁷ se standardně uvádí mezi pěti až sedmi členy. (*Hlavní principy skautského programu* [online]) Miriam velký počet členů v průběhu rozhovoru za problém neoznačila, nutno uvést, že jí s vedením pomáhá ještě jedna vedoucí.

Shoda ve výpovědích vedoucích nastala ohledně jejich pomocníků – každému někdo s vedením oddílu nebo přípravou programu pomáhá. Toto rozhodnutí je jednoznačně ovlivněno vysokým počtem členů ve většině oddílů, jak sám potvrdil Fred v pozdější části rozhovoru, kdy jsem se ho dotazovala na metodiku.

Fred: „...ale ty stezky fakt celkem svazují, protože každý je na jiné úrovni, jinak starý ...takže se můžeš dostat do situace, kdy máš na schůzce pět druhů učebnic a když jsi na to sama, tak to nejde.“

⁷Ve skautském středisku Willi Líbeznice zastávají oddíly stejnou funkci jako družiny v jiných střediscích, již se na družiny dále nedělí. (pozn. autorky)

4.2.2. Program oddílů

Vedoucích jsem se dále ptala na program, který pro své oddíly připravují. Ve všech oddílech se program skládá z pravidelného scházení se ve formě schůzek, dále pak z různých výprav, které oddíly pořádají individuálně, návštěv obecních a jiných akcí a v neposlední řadě se oddíly také účastní skautských závodů.

4.2.2.1. Schůzky

Všechny oddíly se scházejí klasicky jednou týdně, přičemž délka schůzek se mírně liší a je v rozmezí od hodiny a čtvrt, jak je tomu v případě oddílu Pátý oceán, do dvou hodin, jak je tomu v případě oddílu Amazonky. Některé oddíly se scházejí v komunitním centru Archa v Líbeznicích, kde je potřeba si dopředu zarezervovat místo, protože se zde pořádají i jiné aktivity.

Schůzky všech oddílů mají určitý řád a jsou rozdělené na části. Výjimkou je pouze oddíl Turbo s nejstaršími skauty, kde se jeho členové nyní schází již jen na oddílových nebo celostřediskových akcích. Postupný vývoj průběhu schůzek tohoto oddílu odůvodňuje jeho vedoucí věkem členů.

Blecha: „*Za začátku, když byli menší, jsme se tomu snažili dát nějaký řád a čekali jsme, až všichni přijdou a ukončovali jsme pokřikem. Ke konci už jsme pokřik vůbec neřešili, to už na to byli asi moc staří.*“

Tento typ scházení se u nejstarších skautů a skautek je určen jejich věkem a není neobvyklý. I Junák – český skaut, z. s. ve své Výroční zprávě za rok 2014 uvádí, že si tato věková kategorie z větší části určuje program sama. Jako příklady uvádí aktivity zábavné, zaměřené na zájmové činnosti a poznávání nových kamarádů, skautů z jiných středisek i zemí. (Junák – Český skaut, z. s., 2015: 6)

Ostatní oddíly mají ve svých schůzkách určitý řád a na jeho dodržování vedoucí dbají. Liška, která vede nově registrovaný oddíl Amazonky, svému oddílu vymyslela pokřik a nyní má za cíl jej členy oddílu do tábora naučit a zařadit do řádu schůzek.

Liška: „...předtím to bylo hlavně o tom vzájemném seznamování a o čem ten skauting je a když už se ta skupinka trošičku stmelila, tak jsme nasadili pokřik, aby ho do tábora holky uměly.“

Vedoucí oddílu Klubička také udržuje určitý řád schůzek oddílu, rozděluje ji na části a zařazuje pokřik na konec schůzky.

Miriam: „Většinou jsou tedy schůzky rozdělené do tří částí a ukončujeme oddílovým pokřikem.“

Náplň schůzek podle vedoucí oddílu Turbo závisela na prostoru, kde se schůzky uskutečňovali.

Blecha: „Když jsme byli v Arše, tak se nám nechtělo ven, a když jsme nemohli být v Arše, tak jsme byli na Arču⁸ a jelikož se nám nechtělo být v klubovně, tak jsme chodili ven a dělali různé aktivity venku.“

U ostatních oddílů jsou schůzky rozdělené na dvě až tři části, program se vždy skládá z více menších aktivit. Jako první důvod lze označit efektivitu. Rozdělení schůzek a programu na části má svůj smysl, vedoucí se snaží využít čas a prostor schůzek tak, aby byl pro oddíl co nejpřínosnější. Například Ivana rozděluje schůzky na dvě části.

Ivana: „...v té první polovině bývá něco s učením, abychom se něco z těch skautských aktivit naučili, a pak hrozně rády hrají hry, takže se v té druhé půlce většinou hrají nějaké spíš pohybové hry, holky nevydrží hodinu a půl sedět.“

Vedoucí 1. muž také zmiňuje střídání aktivit, z jeho výpovědi vyplývá, že důvod zvolení této strategie je obdobný jako u Ivany.

1. muž: „Většinou to střídáme, na začátku si řekneme nějaké organizační věci, co pořádně za akce, pak se je snažíme něco naučit ...a na závěr dáme nějakou hru, aby je to bavilo.“

Dle výpovědí vedoucích se střídání aktivit v průběhu schůzky a tedy rozdělení schůzek na tématické části logicky odvíjí od věkové kategorie oddílu. Děti v mladším školním věku, kterých je v oddílech skautského střediska Willi Líbeznice

⁸Areál zdraví v Líbeznicích (pozn. autorky)

většina, dle vedoucích neudrží ještě dlouho pozornost a také nedokážou celou schůzku pouze sedět. Z toho důvodu, aby byl program na schůzkách pro oddíl co nejpřínosnější, volí tuto strategii.

V neposlední řadě je důvodem rozdělení schůzek na části také atraktivita, vedoucí se snaží, aby oddíl připravený program a aktivity také bavili, ne aby se jen učili, jak popisuje Miriam.

Miriam: „*Já se snažím, aby to nebylo pořád jen suché učení, protože hodně dětí sedí ve škole a mají nějaké povinnosti a nechtějí se pak jen učit, takže to děláme raději interaktivní formou, aby si z toho radši něco odnesly, než jen zasednout a půl hodiny řešit stezku.*“

Veškeré zmíněné důvody pro rozdělení schůzky a střídání aktivit odpovídají konceptu schůzky klasické, vícetematické, kterou uvádí jako jednu z možností Vychodil a Růžička (2001: 16). Stejně tak Cvrček a Růžička (2000: 36) shrnují, že u družinových⁹ schůzek je třeba dbát na střídání činností a her, přičemž vedoucí družiny¹⁰ by měl v rámci schůzky umět navodit atmosféru, zaujmout, něco předat ale i pobavit.

4.2.2.2. Výpravy a jiné akce

Další otázky směřovaly na výpravy oddílů a účastnění se dalších akcí. Bylo zjištěno, že výpravy pořádají všechny oddíly, liší se ovšem jak jejich obsah, tak typ a četnost. Téměř všichni vedoucí si stanovili za cíl pořádat výpravy s oddílem alespoň jednou za měsíc, některým se to dle výpovědí daří naplňovat lépe, některým hůře. Jedním z důvodů, který ovlivňuje úspěšnost a četnost uskutečňování výprav, je délka existence oddílu.

Většina oddílů existuje již několik let, výjimku zde tvoří oddíl nejstarších skautů a skautek, Turbo, který se dal dohromady před dvěma lety. Ještě novějším oddílem jsou Amazonky, u kterých registrace oddílu proběhla teprve v lednu loňského roku a stejně tak oddíl Pátý oceán, který funguje prvním rokem. Členové obou zmíněných

⁹V případě tohoto střediska jde ovšem o oddílové schůzky. (pozn. autorky)

¹⁰Zde jde v rámci daného střediska opět o vedoucí oddílu. (pozn. autorky)

oddílů patří k těm nejmladším, většinou je kolem šesti až sedmi let, proto v tomto případě při pořádání výprav navíc hrají roli i rodiče členů oddílů a jejich vztah a důvěra ke skautským vedoucím.

Liška: „*Do budoucna bychom těch akcí chtěli víc, ale jak je ten oddíl teď první rok, tak se taky buduje ta důvěra mezi rodiči a vedoucími, takže je lepší mít ty akce v klubovně a ne na moc dlouho.*“

Sekki: „*Jedenkrát měsíčně se snažíme vyrazit někde na výpravu, ale spíš až na jaře a v létě, protože jedeme první rok a někteří ti rodiče byli taky opatrní.*“

Věk hraje roli při pořádání výprav a jejich četnosti také u již zmiňovaného oddílu Turbo, kde jsou členové nyní ve věku 14-16 let. Pravidelnost výprav ani snaha o pravidelnost ze strany vedoucí dnes již není, dle výpovědi Blechy záleží na samotných členech oddílu, co si vymyslí. Na druhou stranu ale dodává, že alespoň část členů se vídá často i mimo oddíl.

Blecha: „*...ale scházejí se, jsou aktivní, je to komunita, která je soudržná. Začalo to tak, že se scházeli vždycky na popud někoho, třeba u Lachtana¹¹.*“

Četnost výprav oddílů je také ovlivněna pořádáním jiných akcí. Několikrát do roka se v Líbeznících pořádají obecní akce, kterých se některé oddíly účastní, popřípadě je pomáhají i organizovat. Jedná se například o Čarodějnice, Dětský den či posvícení v Líbeznících. Dalšími akcemi jsou celostřediskové výpravy a soutěže pořádané střediskem, na jejichž přípravě se oddíly také podílí.

Typ výprav a jejich obsah závisí nepřekvapivě zejména na počasí. Všichni vedoucí se shodli, že při vymýšlení výprav je počasí zásadní a od něj se odvíjí obsah výprav, jak popisuje Ivana.

Ivana: „*Když je v létě hezky, tak raději do přírody a přes zimu pak spíš takové ty aktivity do Prahy.*“

11 Bývalý vedoucí střediska Ing. Vojtěch Ovečka. (pozn. autorky)

1. muž se také se svým oddílem snaží podnikat výpravy do přírody, jak jen to počasí dovolí. Pokud je zima, vymýšlí vedoucí výlety primárně do vnitřních prostor, jako jsou muzea nebo plavecký bazén.

1. muž: „Většinou jedeme někam do přírody, pod stan nebo vyrazíme do nějakého muzea, to bývá jednodenní akce a většinou v Praze.“

Miriam vysvětluje, že výpravy jejího oddílu jsou koncipovány na poznávání okolí. Zdůvodňuje to zejména věkem členů oddílu.

Miriam: „Snažíme se, aby začaly poznávat okolí, a zjišťujeme, jak umí chodit...“

Fredovi se kromě jednodenních výprav po okolí daří s oddílem uskutečňovat i výpravy s přespaním, které do programu zahrnuje jednou za půl roku.

Fred: „...snažíme se chodit po okolí, aby věděli, co je za vesnicí, takže už jsme spali na Beckově, na Skalách a teď jsme dělali poslední velkou výpravu na kolech...“

Celkově Fred výpravy s oddílem shrnuje následovně:

Fred: „Většinou tedy chodíme po okolí, a když jedeme do Prahy, třeba při přípravě na Prahu plnou strašidel¹², tak tam rovnou jdeme ještě třeba do muzea.“

4.2.3. Metodologie

V další části rozhovoru jsem se zajímala o výchovnou metodu, podle které své oddíly vedoucí vedou. Většina vedoucích hovořila o využívání Nováčků a Stezek¹³, berou je ovšem spíše jako inspiraci. Program oddílů nevychází striktně z těchto materiálů skautské výchovné metody, vedoucí využívají i jiných způsobů.

Liška si například Nováčka chválí, pro její oddíl Amazonky, kde je osm světlušek, je šikovným pomocníkem pro seznámení členů oddílu se skautingem a jeho ideály.

¹²Jedná se o skautský večerní orientační závod, který se koná každoročně v lednu. (pozn. autorky)

¹³Nováček je průvodce vstupem do oddílu pro světlušky a vlčata, kde je srozumitelnou a zábavnou formou představován skauting. Stezka se skládá z Nováčka a tří stupňů, které mohou členové oddílu plnit. Existují také obdobné verze Nováčka a Stezky pro děti ve skautském věku, kde Stezky mají čtyři stupně. (Program [online])

Liška: „...jedeme hodně podle toho nováčka, myslím, že je udělaný opravdu hezky. V tom nováčkově je to všechno hravou formou a jsou k tomu krásné obrázky, na zákony tam byly i básničky, písničky.“

Ivana ve svém oddílu využívá Nováčka a Stezky jak pro světlušky, tak pro skautky, jelikož má v oddílu zastoupené obě kategorie.

Ivana: „Pro světlušky a skautky jsou udělané nové stezky, nový výchovný program, takže se snažíme jet podle toho... Většinou vycházíme z těch stezek a pak se snažíme plnit ještě nějaké odborky¹⁴, což se ale na schůzkách těžko stíhá.“

Také Sekki ve svém oddíle koedukovaných benjamínků využívá pomůcek vycházejících ze skautské výchovné metody¹⁵.

Sekki: „Snažíme se vycházet a velkým pomocníkem je ta pěšinka benjamínků, ale většinou si z toho vyzobeme jen to nejlepší a zbytek si doděláme.“

Přesně opačný názor, než ostatní vedoucí, má 1. muž, který zastává názor, že vedoucí by měl vést oddíl podle sebe a mít program spíše ze své hlavy a čerpat z vlastních zkušeností. Argumentuje tím, že každý oddíl je jiný a má jiné potřeby. Z toho důvodu se nechce při vedení oddílu nechat svazovat obsahem Nováčka ani Stezky, které jsou příliš konkrétní.

1. muž: „Podle metodologie to právě nebereme vůbec, jedeme podle toho, co nás napadne. ...mě se třeba slovo metodologie nelíbí a myslím, že zrovna u toho skautingu je dobré, když ten vedoucí to má trošičku ze svojí hlavy a vede to podle sebe...“

Zvláštním případem je opět oddíl Turbo, kde ze začátku existence oddílu vedoucí nepostupovali podle žádné výchovné metody. Jako hlavní cíl si stanovili dva nově

14,„Odborky“ je zkrácený název pro skautské odbornosti, které mohou dle svých preferencí členové oddílu plnit. Po úspěšném splnění podmínek si mohou danou odborku našít na svůj kraj (viz Příloha 12). (pozn. autorky)

15U nejmladší věkové kategorie nemají vedoucí k dispozici Nováčka a Stezku, ale pracovní listy, které obsahují náměty různé aktivity pro děti včetně návodů, a dále pak Pěšinku pro benjamínky, což je leporelo sloužící jako motivační deníček, kam si děti za splnění úkolu lepí obrázky zvířat. (Program [online])

spojené oddíly stmelit a jako prostředek zvolili zábavné aktivity, které neměli žádný další cíl.

Blecha: „*V podstatě po celé ty dva roky byl takový hlavní výchovný cíl, abychom je sloučili, ty programy byly hodně stmelovací, kolektivní hry a výjezdy někam a pak až teprve se cílovalo, vymýšlelo... Pak se ale lišily naše záměry, jak jsme byli tři (vedoucí). Já jsem se pak snažila protlačit tam nějaké body stezky, ale ne samozřejmě nějak očividně a nějaké jako programy a vymýšlet ty programy, aby měly nějaký cíl.*“

4.2.4. Zdroje

Poslední obecnější otázka se týkala zdrojů, ze kterých vedoucí při přípravě programu pro oddíl čerpají. Bylo zjištěno, že všichni vedoucí využívají podobných typů zdrojů, které ale využívají v různé míře a podle svých preferencí. Zajímavostí je, že všichni uvedli mezi zdroje také internet, který využívají jako doplněk k dohledávání her a zábavných aktivit.

Blecha čerpala při tvorbě programu především z kurzů, které absolvovala a ze svých zkušeností, co sama zažila ve věku členů jejího oddílu. Podobné zdroje uvedla i Liška, která navíc zmínila Nováčka. Sekki uvedl jako inspiraci pomůcky pro benjamínky, tedy pracovní listy a Pěšinku a poté již zmíněný internet.

Blecha: „*Já jsem byla docela hodně aktivní vedoucí a absolvovala jsem různé kurzy, takže jsem čerpala hodně z nich.*“

Liška: „*Tak vlastně z nováčka a ze zkušeností, co člověk posbíral obecně z různých táborů a prací s dětmi...*“

Sekki: „*Čerpáme buďto z té Pěšinky, pracovních listů, internetu nebo si vezmeme nějakou notoricky známou hru a přizpůsobíme ji tomu námětu prostě.*“

Ivana oproti tomu dává přednost klasickým knižním titulům a Fred velké množství materiálů, které stále doplňuje, zdědil.

Ivana: „Bud' jsou to přímo skautské knížky, taková ta řada *Skautské prameny*, co vyšla hned v 90. letech anebo jsou nejlepší *Encyklopedie her od Zapletala*, v přírodě, ve městě a na hřišti...“

Fred: „Doma mám takovou krabici, kterou jsem zdědil po Mikym¹⁶, takový základ, a k tomu různě doplňuju a vyměňuju, mám tam různé složky – šifry, mapy, historie.“

4.2.5. Program v klubovně x program venku

V další části rozhovoru jsem se zaměřila na kritéria atraktivity programu pro oddíl, jaká je případná motivace u neoblíbených programů a zda vedoucí při realizování programů provádějí nějaké kompromisy.

4.2.5.1. Atraktivita programů

Z výpovědí vedoucích jednoznačně vyplývá, že atraktivita daného programu se odvíjí zejména od věku členů oddílů a dále pak od schopností vedoucích program podat tak, aby atraktivní a zábavný pro oddíl byl. Důležitá je pestrost, jak dokládá Fred.

Fred: „Snažím se dělat pestrý program, protože v dnešní době není oddíl zaměřený jenom na pobyt v přírodě, děti se zajímají o různé věci.“

U světlušek a vlčat, která jsou ve věkové kategorii 6-11 let, je potřeba připravovat pestrý program, který má spád a kde se rychle a vhodně střídají jednotlivé výchovné metody a činnosti. Tento program by se měl ideálně skládat z přibližně 20 minutových úseků, jelikož děti většinou nevydrží delší soustředění. (Břicháček a Růžička, 2000: 25) S tímto konceptem se všichni vedoucí, kteří danou věkovou kategorii vedou, ztotožňují.

Zastoupení her a jejich význam potvrzuje také Miriam. Hry u ní v oddíle nesmí chybět, jelikož holčičky, které vede, jsou ve věku, kdy jsou hry na denním pořádku.

¹⁶Jedná se o vedoucího osmého oddílu střediska Willi Líbeznice, oddíl Oldskautů, který se aktivně neschází. (pozn. autorky)

Miriam: „*Tím, že tam máme i mladší holky, tak je to ze začátku hodně formou her, protože jsou nevyhrané a k tomu skautskému se snažíme postupně propracovávat, ale je to všechno tou zábavnou formou.*“

Atraktivita programu v oddílu Turbo se odvíjela od věku členů oddílu. Když byl oddíl v komunitním centru Archa, kde byla technika, oddíl se přirozeně nechtělo jít ven, ať už šlo o jakoukoli aktivitu. V Arše si mohli promítat filmy a to jim bylo bližší, s tím měli větší zkušenost a proto je to i více bavilo.

Pokud se stane, že je nějaký program pro oddíl méně atraktivní, snaží se většina vedoucích členy oddílu motivovat a připravit oddíl tak, aby je neoblíbená témata zaujala. Důležité je dle vedoucích pochopit, proč to oddíl nebaví a podle toho reagovat, jak popisuje Fred.

Fred: „*To je o tom to vydržet a je potřeba si v hlavě srovnat, že to je normální, že se na to třeba těší, ale jenom chtějí být zajímaví pro ten svůj kolektiv.*“

4.2.5.2. Motivace

Motivace je důležitou součástí každého programu oddílu. Vedoucí se snaží členy oddílu motivovat jednak předem, aby měli jistotu, že bude mít připravený program kladnou odezvu, a jednak se někteří vedoucí snaží motivovat v případě, kdy se program nesetká s takovou odezvou, jakou vedoucí zamýšleli. Dle výpovědí se motivace členů oddílu odvíjí zejména od jejich věku a poté samozřejmě od způsobu podání programu vedoucími.

Liška: „*V tomhle mladším školním věku jdou děti namotivovat a strhnout téměř ke všemu, to je velká výhoda. Nesetkala jsem se s tím, že by kvůli něčemu vyloženě reptali, i když někdy třeba v půlce programu uvnitř už říkají, že by chtěly jít ven.*“

Ivana: „*Ono spíš záleží, jak se jim to podá. Když se nadchnou, tak je baví jakákoli činnost, třeba kluky standardně to poznávání rostlin nebaví a holky k tomu mají víc sklony, ale když se jim to podá tak, aby je to bavilo, jsou z toho nadšení a baví je to.*“

Fred dokonce pozměnil celý koncept schůzek, aby členy oddílu více motivoval.

Fred: „*Letos jsme udělali schůzky úplně bez bodování, že je vlastně neposuzuju body, ale vyhrávají třeba nejradši bonbóny, takže když mají něco za úkol a vědí, že za to je ten bonbon, tak je to pro ně největší motivace, ty body motivací nejsou...*“

4.2.5.3. Kompromisy

Určitý kompromis při programu na schůzkách provádí téměř všichni vedoucí. Důvodem kompromisů je skutečnost, že každý oddíl je jiný a nelze vyhovět všem. Členové oddílu se liší jak věkově a pohlavím, tak individuálními zájmy a preferencemi. Určité kompromisy v programu provádí také Miriam.

Miriam: „*To určitě ano, protože on je každý oddíl jiný, je to živý organismus a člověk to podle toho nastavení oddílu přizpůsobuje. Samozřejmě nemůžu úplně všechno vypustit, i když jim to není příjemné, nebo je to negativní, protože v životě taky musí překonávat překážky...*“

Většina vedoucích shodně vypověděla, že pokud oddíl nějaký program nebaví, snaží se jej prezentovat takovou formou, aby byl pro něj byl co nejstravitelnější. Pokud se jedná o zábavný typ programu, hru či tvoření, vedoucí jeho neatraktivitu řeší případným zkrácením nebo úplnou změnou programu.

1. muž: „*Kdyby je nějaký program nebavil, tak bych měl nějakou záložní alternativu, kdyby to byla hra. Kdyby to bylo něco, co se měli naučit, tak bych ten program zkusil třeba trochu pozměnit...*“

Pokud se program týká skautské tematiky, kde je cílem vedoucích oddílu něco předat, snaží se vedoucí tyto programy úplně nevynechávat, ale prezentovat takovou formou, aby je to mohlo i bavit.

Ivana: „*...když vidím, že je to opravdu nebaví, tak se to snažím zkrátit na minimum nebo to vymyslet nějakou formou, která by je mohla bavit, abychom to jen suše nepopisovali...*“

U benjamínků Sekki neřeší, zda je program, který se neujal zábavný nebo spíše vzdělávací, pokud děti nebaví, již jej do programu příště nezařadí vůbec.

Sekki: „...pokud se něco neujalo, že to nevzali nebo to bylo moc náročné, tak už jsme to příště nezařadili bez ohledu na to, o co šlo.“

Vedoucí oddílu nejstarších skautů jako jediná uvedla, že jedním z důvodů pro provádění kompromisů byli i sami vedoucí. Mohla za to skutečnost, že se na vedení podíleli tři a všichni ještě studovali, takže neměli tolik času oddílu se věnovat. Pokud připravený program nebyl pro oddíl atraktivní, tak se vedoucí oddílu spíše podřídila a místo vzdělávacího programu tak často měli program zábavný.

Blecha: „Kdyby bylo na mě, tak bychom víc dělali ty aktivity v přírodě, ale takhle jsem věděla, že je pro ně víc atraktivní dělat něco vevnitř, zábavnější věci a tak, takže jsem jim víc podlehla...“

Fred naopak zastává zcela opačný postoj a kompromisy si nepřipouští.

Fred: „Když je to nebaví, tak je to věc, kterou musím obejít a musím najít styl, jak jim to podsunout, aby nepochopili, že je to to, co nechtěli dělat.“

Otázku ohledně kompromisu jsem vedoucím položila až úplně na závěr (viz Příloha 1), kdy už byli po celém rozhovoru a otázkách rozmluvení, aby se mi podařilo získat podrobnější odpověď. Na druhou stranu si uvědomuji, že díky formulování otázky a právě skutečnosti, že tato byla položena až závěrem, mohli být odpovědi vedoucích částečně ovlivněny. Někteří využívali u této otázky částečně témata, kterých se dotýkali otázky předchozí. Pokud bych jim tyto otázky dříve nepoložila, je diskutabilní, zda by uvedená témata sami zmínili.

4.2.6. Vnímání přírody a její význam v rámci oddílu

V další části otázek mě zajímalo, jak často a v jaké formě vedoucí zařazují do programů pro oddíl program v přírodě a program s přírodní tematikou. Dotazovala jsem se také na atraktivitu tohoto typu programu, nicméně si zpětně uvědomuji, že jsem při dotazování opomněla rozlišit atraktivitu programu v přírodě a programu obsahující přírodní tematiku, který se v přírodě nutně konat být nemusí.

4.2.6.1. Program v přírodě

Pobyt v přírodě je jedním z hlavních prostředků skautské výchovné metody, vztah k přírodě je pro skauting důležitou hodnotou, kterou ctí. (*Hlavní principy skautského programu* [online]) S tímto tvrzením se vedoucí oddílů ztotožňují.

Program oddílů, který probíhá v přírodě, se odvíjí od ročního období a aktuálního počasí. Jak již bylo řečeno u otázek týkajících se rozdělení schůzek na části, všechny oddíly tráví alespoň část schůzky venku, pokud jim to počasí dovolí. Výjimkou je oddíl Turbo, kde je díky věku a preferencím členů atraktivita vnitřních prostor s technikou větší, než u venkovních aktivit v přírodě.

Náplň programu v přírodě jednoznačně ovlivňuje věk členů oddílu, a dále také preference vedoucího. Díky věku děti zařazují vedoucí do venkovního programu především hry, které nesmí na žádné schůzce chybět. Oblíbené jsou mezi dětmi také hry se stanovištěm a plněním úkolů. Úspěšnost tohoto typu programu je dle vedoucích daná skutečností, že děti baví se mezi sebou porovnávat, jsou ve věku, kdy jsou soutěživé.

Fred: „...oni mají hrozně rádi takové ty cestovací hry, kdy přijdou na stanoviště, něco tam najdou, musí to rozluštit nebo tipnout, co je správně a potom se to s nimi dá zpětně projít. Je zajímavá, jestli to trefili...“

Všichni vedoucí vyzdvihují význam letního tábora, kde jsou oddíly v přírodě po celou dobu. Tábor berou jako vyvrcholení programu a díky prostředí mohou s dětmi dělat aktivity, které jinde nejsou možné. Také lze díky přírodě na děti více působit, prohlubovat u nich vztah k přírodě a skrze něj naplňovat skautské hodnoty. Využití přírody jako prostředku popisuje i Fred.

Fred: „... největší kontakt s přírodou mají na táboře, kam většina kluků jede, a tam ani není důležité být v té přírodě, ale využít to prostředí přírody, aby se naučili žít v nepohodlných podmínkách...“

Názory vedoucích na tábory a jejich využití pro oddíly zcela korespondují s Jírouškem a Fischerem (2002: 45), kteří letní tábor popisují také jako vyvrcholení celoroční činnosti oddílu. Výhodu pak spatřují v možnosti využití přírodního

prostředí k různým výchovným hrám a umožňuje také poznávání přírody, tedy ekologickou výchovu. Pro vedoucí je tábor skvělou příležitostí, kde mohou na členy svého oddílu výchovně více působit, než je tomu u běžných schůzek.

4.2.6.2. Program s přírodní tematikou

Obsah programu s přírodní tematikou vychází z několika zdrojů. Za prvé vedoucí využívají pomůcky skautské výchovné metody jako je Nováček a Stezka, ze kterých se při tvorbě programu inspirojí, a dále pak čerpají z vlastních zkušeností a z vlastních preferencí.

Nejčastějším typem programu jsou tzv. „poznávačky“, kde se oddíly učí poznávat různé listy stromů, rostliny ale i zvířata a jejich stopy. Nutno dodat, že tento program lze provádět jak uvnitř klubovny, tak v jejím okolí. V některých případech jej vedoucí využívají ke zpestření oddílových výprav, kde děti cestou v průběhu výpravy poznávají např. rostliny.

Tento typ programu a jiné podobné aktivity vyhovují dle Krajhanzla dětem na první stupni, které zažívají zásadní rozvoj rozumových schopností. Velikou příležitostí období prvního stupně je dle něj chuť školáků prozkoumávat neznámé končiny, provádět experimenty a pozorovat přírodní svět (Krajhanzl, 2012: 12), což dokládá mimo jiné i Ivana.

Ivana: „*Ted' holky bavilo, když jsme je učily poznávat rostliny, kytky a stromy, Pája (druhá vedoucí) jim vymyslela, že budou dělat herbář, takže si sušily kytičky a to je docela bavilo. Taky se třeba snažíme, aby třídily odpadky, a vysvětlujeme, co mají kam dávat.*“

Liška: „*...se jim snažíme dávat nějaké ty poznávačky přírody, když jsme měli ty zákony, tak jsme jim říkali, co by světluška neměla dělat, takové to odhazování odpadků do přírody...*“

Všichni vedoucí se shodují na cíli tohoto typu programů, kterým je primárně získání vztahu k přírodě, který se snaží u dětí rozvíjet a dále skrze něj výchovně působit. Dalším cílem je poté příprava na skautské závody, které se konají jednou za dva roky.

4.2.6.3. Role a přínos těchto programů dle vedoucích

Poslední část rozhovoru se týkala přínosu programů v přírodě a týkajících se přírody, dotazovala jsem se vedoucích, jakou roli podle nich příroda v programu oddílu má.

Jak již bylo řečeno, vedoucí se snaží skrze program zaměřený na přírodní tematiky a program nacházející se přímo v přírodě vytvořit mezi členy oddílu a přírodou vazbu. Důležitost této vazby vysvětlují často na příkladu bodů Stezky, jak to uvedla např. Blecha nebo Ivana ohledně skautské výchovné metody.

Blecha: „...krásně je to vidět třeba v té Stezce. Znat tu přírodu, její poznávání, vnímání té přírody, ta hodnota a to, že se v ní umí chovat. Aby v ní byl člověk kompetentní, když někam vyjede, v tomhle mi ta příroda přijde důležitá...“

Ivana: „Příroda je i základní princip té skautské výchovy, je to tam jako jedna z nejdůležitějších složek.“

Liška spatřuje výhodu vztahu dětí k přírodě mimo jiné v usnadnění vysvětlení, proč je přírodu třeba chránit a určitým způsobem se v ní chovat. Díky styku s přírodou to snáze pochopí a později také uvedou do praxe.

Liška: „...snažíme se, aby si k ní získali nějaký vztah, jako máme my, od malička jsme v tom skautingu vedeni k tomu, že ta příroda je pro nás důležitá, že bychom ji neměli ničit a nějak bychom se k ní měli chovat, a to se snažíme vštěpovat i těm holčičkám.“

Samozřejmým přínosem je pro všechny vedoucí skutečnost, že děti stráví nějaký čas v přírodě. Odůvodňují to zkušeností s dnešní generací dětí, které všeobecně mimo vnitřní prostory netráví tolik času.

1. muž: „...pro ty děcka je dobré, když aspoň jednou týdně vylezou od toho počítače nebo od té televize a dělají aspoň jednou něco jiného...“

Při popisování role přírody v programu oddílu se vedoucí zmínili také o hře jako prostředku k nějakému cíli, např. poznání přírody. Důležitost hry jako takové popisují i Vychodil a Růžička (2001: 55), berou ji jako jeden z nejdůležitějších a také

nejúčinnějších výchovných prostředků. Dělí hry na nahodilé a záměrné, které sledují určitý cíl. Právě druhý typ her by měl v programu převažovat, vedoucí by jimi měli sledovat určitý cíl jako např. rozvoj spolupráce, kreativity či tělesné zdatnosti.

Blecha si zpětně uvědomuje, že v programu pro oddíl využívala zejména her nahodilých bez dalšího cíle. Když tedy s oddílem byla v přírodě a prováděli nějakou aktivitu, byla příroda pouze jakousi kulisou, hřištěm.

Blecha: „*My jsme se věnovali spíš nějakým zábavným programům a jestli, tak příroda byla často jenom jako prostředek a ne jako cíl, ať si uvědomí hodnotu přírody a tak, takže jako taková zážitková replika... Ven na schůzkách šli, ale bylo to jen jako hra, ne že by to bylo třeba o ochraně přírody a tak, příroda jako hřiště.*“

Využívání přírody pouze jako určitého pozadí pro hry se snaží cíleně vyvarovat Fred, podle kterého je interakce s přírodou klíčová pro pochopení důležitosti její ochrany.

Fred: „*...snažím se, aby příroda kolem nich nebyla jen kulisu, ale aby byli i její součástí, aby věděli, proč ji mají chránit, proč ji mají znát.*“

U benjamínků přínos programu v přírodě a s přírodní tematikou není dle Sekkiho velký. Významnost přínosu je v tomto případě opět jednoznačně dána věkem členů oddílu. Nyní se program oddílu týká hlavně všeobecných základů a běžných návyků.

Sekki: „*...oni se učí ty základy. My jsme třeba dlouhou dobu bojovali a ještě v podstatě pořád bojujeme s odhazováním papírků a je těžké je to odnaučit... Oni se v tomhle věku opravdu ještě učí takové ty běžné návyky a ty s nimi pilujeme. Ta příroda je tady jako bonus, že s nimi někam jedeme, ale nijak zvlášť to s nimi neprobíráme.*“

Vedoucí oddílu Klubíčka závěrem shrnuje přínos programu týkajícího se přírody celkově v rámci života a řešení problémů.

Miriam: „*...určitě by měli přírodu nějak poznat, ale tak nějak se naučit existovat a poradit si, ono jde i o celkový vztah k životu a problémům, které ten život přináší... Nikdy jsem to nebrala tak, že by to měly být jen poučky, jak se které stromy jmenují, ale spíš se umět v tom lese chovat, umět si poradit s určitými věcmi. Ono se to nezdá, ale do toho života se to promítá hodně.*“

Přínosem tedy nejsou jen nabyté znalosti a provádění programu na čerstvém vzduchu, ale také budování vztahu mezi členy oddílu a přírodou a interakce s prostředím. Obojího vedoucí využívají dále pro rozvoj svých oddílů.

4.2.6.4. Srovnání s koncepty enviromentální etiky

V této závěrečné kapitole se pokusím přirovnat pohledy na přírodu jak ze strany zakladatelů skautingu, tak ze strany současné skautské výchovné metody a ze strany vedoucích skautského střediska Willi Líbeznice ke konceptům enviromentální etiky, které jsem popsala v kapitole 4.2. Enviromentální etika a její koncepty. Není mým cílem snažit se za každou cenu zaškatulkovat každý jednotlivý pohled na přírodu do určitého konceptu, místo toho se pokusím uvést, jakému konceptu se blíží či odpovídá ten který pohled na přírodu, pokud tato skutečnost z textu vyplýne.

V kapitole 2.1.6. Skauting a příroda jsem uvedla, jak přírodu v rámci skautingu vidí a využívají Seton, Baden-Powell a Svojsík a jaký má příroda význam z hlediska skautské výchovné metody v současnosti. Ve všech případech je činnost v přírodě shodně uvedena jako prostředek k výchově. Setonův zálesák chrání krásy přírody, protože ji má rád, a to bez jakéhokoli důvodu, který by zálesákovu lásku k přírodě podmiňoval. Dle Baden-Powella přináší žití v přírodě zdraví a štěstí, je prostředkem k zocelení a zesílení. Zálesáctví uvádí také, ale jen jako znalost zvířat a rostlin. Důležitý je pro Baden-Powella náboženský základ skautingu, od kterého se odvíjí jak úcta a láska k přírodě, tak touha po jejím pozorování a poznávání, jelikož se jedná o božský výtvar. Pro Svojsíka je příroda zdrojem poučení, pravdy, dobra a krásy, který opět, stejně jako jeho předchůdci, využívá k výchově. Pobyt v přírodě propaguje také jako zotavovací akci pro každého, kdo se přírodě vzdálil, aby mohl mít zase radost ze života. Dle Junáka – Českého skauta je příroda nejen prostředkem k výchově, ale i předmětem zájmu, péče a ochrany. Ze přírody člověk pochází, a tak výchova v přírodě odpovídá lidské přirozenosti. Ladislav Rusek dodává, že pro uvědomělého skauta je příroda více než místem pro rekreaci, je mu domovem, učebnou či dokonce chrámem. Měli bychom se jí snažit pochopit, procítit a sjednocovat se s ní, jen se o ní učit a poznávat ji je málo.

Setona, Baden-Powella i Svojsíka lze na základě jejich názorů zařadit do neantropocentrické etiky, jelikož dle výše popsaného uznávají, že příroda a živé organismy, které jsou její součástí, mají hodnotu samy o sobě, nezávisle na člověku. Baden-Powella bychom mohli v rámci neantropocentrické etiky zařadit k teocentrickému přístupu, dle kterého je hodnota živých bytostí založena na prožitku přítomného Boha, což Baden-Powellovi a jeho náboženskému založení odpovídá.

I pohled na přírodu v rámci současné skautské výchovné metody, který zastává mimo jiné Junák – Český skaut, lze zařadit do neantropocentrické etiky. Dle něj by měla být příroda předmětem zájmu, péče a ochrany, jasným důvodem pro to je vlastní hodnota přírody jako takové a nejen její využívání k výchově mládeže a rekreaci. Názory Ladislava Ruska jsou také jednoznačně neantropocentrické a v tomto případě bychom jej mohli zařadit i do hlubinné ekologie, jelikož bychom se dle něj měli snažit o propojení s přírodou skrze emoce a sjednotit se s ní, což odpovídá zavrnutí dualismu člověk x svět u hlubinné ekologie.

Nyní se pokusím vyzdvihnout, jaký pohled mají na přírodu jednotliví vedoucí.

Vedoucí Blecha si uvědomuje, že se svým koedukovaným oddílem měli přírodu jen jako prostředek k zábavným aktivitám a nikoli jako cíl. Ve skautingu je dle ní důležité přírodu poznávat, vnímat její hodnotu a umět se v ní podle toho chovat.

Blecha: „*Obecně to vidím ve skautu, tu odpovědnost, ať už k sobě nebo k tomu okolí, a u těch skautů je právě velký potenciál, když se pohybují v přírodě, aby se to naučili skrz ochranu té přírody. (Je důležité) ...vnímat to okolí, že tím, jak tam nějakým způsobem žiju, tak to ovlivňuju a má to nějaké dopady na tu přírodu. Ten skauting na to umí ukázat reálně a ty děti si to víc vstípi a mají k ní i emocionální vztah a tendenci ji ochraňovat. Skrze ty emoce se k ní pak i lépe chovají.*“

Vedoucí Liška hovořila o tom, že je důležité, aby si děti vytvořily k přírodě vztah, byly s ní propojené, uvědomovaly si její existenci a náležitě se k ní chovaly. Ke všemu uvedenému se ale se svým oddílem zatím pomalu dostává, jelikož vede malé holčičky, které si vztah k přírodě teprve začínají vytvářet, a to hlavně formou her.

Liška: „*Naším cílem je vychovat z nich lidi, kteří budou mít tu přírodu rádi už jen pro to, jaká je, a nebudou ji brát jako samozřejmost. Že ty lesy a to, co je kolem nich, tady bylo, je a bude, ale taky, že se k tomu musíme chovat hezky, jinak to nebude.*“

Další vedoucí je Ivana, která vede také dívčí oddíl. Ivana uvedla, že někdy je příroda jen kulisou pro hry a někdy se jí snaží přímo v terénu poznávat a učit se o ní. Díky výpravám do přírody se její oddíl mimo jiné fyzicky utuží a stmelí se kolektiv.

Ivana: „*...všichni pocházíme z přírody a abychom si tady nějakou udrželi, tak se k ní musíme umět chovat a žít s ní v souladu. Každý by měl být schopen tu přírodu vnímat a nějak ji využívat a i chránit. To si myslím, že je důležité a těm holčkám se to snažíme vysvětlit nebo i dát vlastním příkladem najevo.*“

Poslední dívčí vedoucí je Miriam, podle které je důležité umět si v přírodě poradit a mít praktické dovednosti jako je orientace nebo sekání dřeva, protože to se poté promítá i do života a schopnosti řešit životní situace. Snaží se, aby měly holčičky o přírodě také určité znalosti, uměly se v ní chovat a vnímat ji.

Miriam: „*Nechtěla bych říct, že by to (umět se chovat v přírodě) měl být jediný cíl, určitě by měly přírodu nějak poznat, ale tak nějak se naučit existovat a poradit si, ono jde i o celkový vztah k životu a problémům, které ten život přináší.*“

Jeden z klučičích oddílů vede Fred, pro kterého je důležité, aby příroda pro kluky nebyla jen kulisou, ale aby byli i její součástí a věděli, proč ji mají znát a chránit. Dodává, že když je s oddílem v přírodě, nejde o samotné bytí v té přírodě, ale využití prostředí, aby se kluci naučili žít v nepohodlných podmínkách.

Fred: „*Rozhodně se snažím, aby znali, co tam žije, co tam roste a taky aby věděli, proč a jak se mají v přírodě chovat...*“

Druhý klučičí oddíl vede 1. muž, který si důležitost přírody a soužití s ní explicitně uvědomuje, nicméně v aktivitách oddílu dle jeho výpovědi příroda figuruje spíše jako hřiště či pozadí, ať už jde o hry, sport anebo znalostní aktivity, které se přírody týkají. Funkci má příroda dle 1. muže spíše rekreační a její prospěšnost spatřuje už jen v tom, že jde o změnu prostředí oproti stálému bytí doma.

1. muž: „*Já se snažím chodit ven s klukama co nejvíc, protože v tom skautském životě je docela stěžejní, že by se s ní měli hodně seznámit a tak nějak soužit s tou přírodou. Takže nejlépe tam být co nejvíc a co nejdelší dobu.*“

Posledním vedoucím je Sekki, který vede koedukované benjamínky. Do programu svého oddílu Sekki přírodu zahrnuje, ale nebere ji jako stěžejní a je také jen kulisou. Důvodem je nízký věk dětí, a proto s nimi zatím probírá jen základy správného chování v přírodě a postupně u nich vytváří k přírodě vztah, který bude později prohlubovat a využívat jej k dalšímu výchovnému působení.

Sekki: „*Snažili jsme se mít různé aktivity a témata, dělat krmítka, jestli poznají pár ptáčků, ale oni to moc dlouho neudrží. Pak chodit po okolí, taky jsme zkoušeli takové klasiky jako recyklaci v rámci aktivit na schůzkách... Oni se dokážou nadchnout pro cokoli, každá kytička je pro ně pěkná, ale zatím mi nepřijde, že by měli chuť víc se učit nebo poznávat, zatím si ještě hrají...*“

U většiny vedoucích se opakují ta samá témata a názory na přírodu a její místo ve skautingu. Můžeme říci, že teoretický základ, ze kterého vedoucí vycházejí, je typu neantropocentrického, stejně jako celá skautská výchovná metoda. V rozhovorech často zazněly názory, že příroda má svou hodnotu, že je pro člověka její existence důležitá a je potřeba se k ní a v ní dle tohoto náležitě chovat. V čem se jednotliví vedoucí liší, je uvádění tohoto teoretického základu do praxe. U některých vedoucích jako je 1. muž, Liška, Ivana a Sekki je příroda často kulisou nebo hřištěm pro oddílové aktivity, u Blechy byla příroda dokonce zcela čistě hřištěm. Když už je příroda v programu oddílů cílem, tak jde nejčastěji o učení se přírodu poznávat. Další příklad uvedla Ivana, v jejímž oddíle je příroda často prostředkem k zlepšení fyzické zdatnosti a stmelení kolektivu, Liška zase uvedla, že příroda je prostředkem k vybití energie.

Tato skutečnost je nepřekvapivě odrazem věku dětí, ale také představ o vedení, významu přírody pro člověka a uvážení samotných vedoucích. 1. muž se například dle svých slov neřídí žádnou metodologií a vybírá oddílu program na základě svých zkušeností, nápadů a názorů, a proto mohlo dojít k situaci, kdy je příroda v rámci jeho oddílu často brána jen jako kulisa. Záleží samozřejmě jaké zkušenosti a názory

1. muž má, pokud by se ale s metodologií shodovaly, jistě by příroda byla častěji cílem.

Pro vedoucí jako je Miriam a Fred, je příroda důležitou přípravou pro život a snaží se dětem vštípit hlavně praktické informace a naučit je užitečné dovednosti, které v životě využijí.

5. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala otázkou, čím je ovlivňován obsah programu, který pro své oddíly připravují vedoucí skautského střediska Willi Líbeznice a dále pak, jakou roli má dle vedoucích v programu oddílu příroda a aktivity s přírodou spojené. Cílem mé práce bylo zmapovat a porozumět motivům, na základě kterých vedoucí program pro své oddíly vytvářejí.

Svůj kvalitativní výzkum jsem prováděla formou polostrukturovaných rozhovorů, kde účastníky výzkumu tvořilo sedm vedoucích, kteří aktivně vedli oddíly v daném skautském středisku, aktivní vedení bylo také mým kritériem pro výběr vzorku.

Z mého výzkumu vyplynulo, že program, který vedoucí připravují, závisí na několika méně či více překvapivých faktorech. Prvním a nejzásadnějším faktorem je věk členů oddílu. Jestliže jsou členové oddílu mladšího školního věku, zařazují vedoucí do programu velké množství her, kde je příroda brána hlavně jako hřiště, a pokud chtějí oddílu i něco předat, je to vždy interaktivní a zábavnou formou. Toto zjištění odpovídá odborné literatuře, která je v empirické části práce uvedena.

Vedoucí se snaží vymýšlet program oddílu tak, aby členy oddílu zaujal. Již při tvorbě programu si tedy uvědomují významnost atraktivitu programu a berou ji v potaz. Pokud hrozí, že by program členové oddílu nemuseli zcela ocenit, snaží se vedoucí oddíl různým způsobem motivovat. Vedoucí Fred například využívá hodnocení programu schůzek formou bonbónů, které dle něj oddíl motivuje daleko více než pouhé body. Dále ze získaných dat vyplynulo, že většina vedoucích reaguje na nelibost určitého programu ze strany oddílu jeho zkrácením, pozměněním anebo úplnou změnou programu. Nutno dodat, že úplnou změnu provádí pouze u takového programu, který neobsahuje žádné výchovné prvky, týká se tedy pouze her. Výjimku zde tvoří opět vedoucí Fred, který na daném programu trvá i přes nelibost dětí, a snaží se je namotivovat, jak bylo popsáno výše. Zavedení této Fredovy taktiky by mohlo být užitečné i pro další vedoucí.

Pokud jsou členové oddílu starší, obsah programu a způsob vzdělávání se náležitě mění. V oddíle starších skautů a skautek Turbo se náplň programu ovšem řídí zcela

dle preferencí členů oddílů a tento je zaměřen jen na zábavu a vyplnění volného času s přáteli. Příroda je zde brána jen jako kulisa. Vedoucí oddílu si tento problém zpětně uvědomuje a ví, proč k této situaci došlo. Mezi členy oddílu a vedoucí je jen malý věkový rozdíl, vedoucí nemá velkou autoritu a raději se podřídila oddílu. Tento případ může být užitečným příkladem pro další mladé vedoucí, kteří se mohou, vědomi těchto možných obtíží, pro vedení oddílu v tomto směru řádně připravit.

Z dat, která jsem od vedoucích získala, dále vyplynulo, že dalším faktorem ovlivňujícím obsah programu je roční období, počasí a místo, kde se schůzka koná. Přes zimu se program koná převážně ve vnitřních prostorách nebo jezdí vedoucí s oddíly na akce jako je např. návštěva muzea, kde jsou opět uvnitř. Od jara do podzimu, když je přívětivé počasí, se vedoucí snaží s oddíly trávit co nejvíce času v přírodě. Buďto vymýšlejí program, který se uskutečňuje v blízkosti klubovny jakožto součást schůzky anebo s oddíly vyráží na výpravy, kde chodí většinou po okolí anebo navštěvují památky. Část programu probíhá uvnitř klubovny a skládá se z více menších částí, kde alespoň jednu část tvoří skautské ideály. Z dat dále vyplývá, že některé oddíly jako například Štíky, které vede Ivana, nepodnikají výpravy do přírody tak často z důvodu účasti na akcích jiného zaměření. Četnost oddílových výprav se odvíjí od data založení oddílu a tedy i věku dětí. Pokud je oddíl nově založený, vedoucí si musí nejprve získat důvěru rodičů.

Dle získaných dat vyplývá, že výchovný program schůzek, který se konal uvnitř klubovny, ve většině případů vychází z pomůcek skautské výchovné metody, kterými jsou Nováček a Stezka. Někteří vedoucí využívají těchto pomůcek více, někteří méně, všichni až na jednoho se z nich ovšem alespoň minimálně inspiroují. Zajímavou výjimku tvoří pouze 1. muž, vedoucí oddílu Vlci, který celý program oddílu koncipuje jen ze svých nápadů a zkušeností. Zda se jedná o dobře zvolený postup, je diskutabilní, nicméně oproti ostatním oddílům s dětmi ve stejné věkové kategorii, využívá přírodu častěji jako kulisu či hřiště.

Účastníci výzkumu uváděli, že si uvědomují roli přírody v programu oddílů. Tato role je opět závislá na věku členů oddílů. U dětí předškolního věku je většina aktivit formou hry, příroda tedy v takovém programu hraje roli hlavně jako hřiště a je prostředkem k provádění různých aktivit. Vedoucí nicméně zařazují i aktivity, kde je

i sama příroda cílem, jako příklad uváděli nejčastěji poznávání rostlin a zvířat. Z poskytnutých rozhovorů vyplynulo, že role přírody je dle vedoucích důležitým výchovným prostředkem, skrze který se děti učí dalším hodnotám, které vedoucí dále rozvíjí anebo rozvíjet budou, až budou děti starší. Zásadní je pro vedoucí vytvoření vztahu k přírodě. Vysvětlují dětem, jakou hodnotu příroda má, proč ji mají chránit a jak se k ní chovat.

Zastoupení programu, který se týká přírody, všem vedoucím kromě vedoucí již dříve zmíněného oddílu nejstarších skautů přišla dostatečná. Dodávali ovšem, že tato prozatímní dostatečnost vychází z věku členů oddílu. Až budou členové starší, bude potřeba program náležitě poupravit a programy týkající se přírody přidat.

Porovnáním pohledů na přírodu ze strany zakladatelů skautingu, výchovné metody, ze které v současnosti vychází Junák – Český skaut a ze strany všech vedoucích bylo zjištěno, že ve všech případech je v základu neantropocentrická etika. U některých osob je neantropocentrický přístup dále specifikován jako například u Baden-Powella, kterého lze zařadit k teocentrismu, a u Ladislava Ruska, kterého bychom mohli přiřadit k hlubinné ekologii. U skautských vedoucích se poté liší teoretická neantropocentrická představa o přírodě a její uvedení do praxe v rámci oddílů. Tato rozdílnost je způsobena jednak věkem dětí a jednak samotnými vedoucími a jejich představami o vedení a významu přírody.

Ačkoliv jsou některá zjištění výzkumu nepřekvapivá či až banální, pro úplnost a celkové dokreslení skautského střediska Willi Líbeznice jsem do své práce zahrнула veškeré informace, které jsem od vedoucích dotazováním získala.

Naopak zajímavá a originální zjištění tohoto výzkumu mohou poukázat na případný prostor ke zlepšení přípravy programu anebo také inspiraci pro ostatní vedoucí v případě přínosných zjištění. Konkrétně se jedná například o vedoucího Freda a jeho motivační strategii a na druhé straně pak vedoucího 1. muže, který se neřídí žádnou skautskou metodologií a bere přírodu především jako hřiště.

Záměrem této práce bylo tedy mimo jiné umožnit vedoucím reflexi jejich způsobu a formy vedení oddílu co se týče programu zahrnujícího přírodu, a to ať už jako kulisu

anebo jako cíl, případně ukázat pro inspiraci a možnou diskuzi, jaké jiné typy těchto programů využívají pro své oddíly ostatní vedoucí.

6. LITERATURA

BADEN-POWELL, Robert. *Scouting For Boys: A Handbook for Instruction in Good Citizenship Through Woodcraft* [online]. Vyd z r. 1954, 235 s. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.thedump.scoutscan.com/yarns00-28.pdf>

BINKA, Bohuslav. *Environmentální etika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 157 s. Svět environmentálních souvislostí. ISBN 978-80-210-4594-1.

BŘICHÁČEK, Václav a Vít RŮŽIČKA. *Pedagogika: cestou k pramenům*. 1. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2000, 39 s. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0936-4.

CVRČEK, Vladimír a Vít RŮŽIČKA. *Vedení oddílu: cestou k pramenům*. 1. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2000, 58 s. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0939-9.

ČÁKA, Jan. *Junácká symbolika*. 2. vyd. Praha: Merkur, 1990, 110 s. ISBN 80-703-2876-2.

DRÁBIK, M., HANÁKOVÁ, L., MACKŮ, T., *Prezentace pro tiskovou konferenci: Výsledky výzkumu veřejného mínění*, [online], 2015, [cit. 2016-01-08] Dostupné z: http://www.ipsos.cz/public/media/tiskove_zpravy/Ipsos_vyzkum_pro_Junak_cesky_skaut_kveten%202015.pdf

DVOŘÁK, Roman a René FISCHER. *Organizace a právo: cestou k pramenům*. 1. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999, 55 s. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0930-5.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 594 s. ISBN 80-720-3124-4.

Historie střediska. *Skaut Líbeznice* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.skautlibeznice.cz/Stredisko/Historie-strediska/>

HLAVINKA - MUKÓKI, Filip. Tři základní principy skautingu a chvála nedefinovanosti. *Skautský svět*. 2015, **53**(5), 28-29.

Hlavní principy skautského programu. *Skaut* [online]. 2011 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.skaut.cz/skauting/skautsky-program/hlavni-principy-programu>

JIROUŠEK, Zbyněk a René FISCHER. *Táboření, příprava a vedení tábora: cestou k pramenům*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2002, 96 s. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0994-1.

JUNÁK – ČESKÝ SKAUT, Z. S. Stanovy spolku schválené XIV. Valným sněmem Junáka v Litomyšli dne 29.3.2014. *Skaut* [online], 2014, 24 s. [cit. 2015-06-26]. Dostupné z: http://www.skaut.cz/sites/default/files/stanovy_junaka_0.pdf

JUNÁK – ČESKÝ SKAUT, Z. S. [DŘÍVE JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR]. Výroční zpráva 2014. *Skaut* [online], 2015, 22 s. [cit. 2016-01-08].

Dostupné z:

http://www.skaut.cz/sites/default/files/vyrocní_zprava_junaka_2014_0.pdf

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozár: kapitoly z ekologické etiky*. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 204 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-86-9.

KRAJHANZL, Jan. Děti a příroda: Období dětského vývoje z hlediska environmentální výchovy. In: Máchal, Aleš; Nováčková, Helena; Sobotová, Lenka. (eds.) *Úvod do environmentální výchovy a globální rozvojové výchovy: soubor učebních textů*. Brno: Lipka, 2012.

LEŠANOVSKÝ, Karel a Václav NOSEK-WINDY. *Historie skautingu: cestou k pramenům*. 2. upr. vyd. Praha: Tiskové a distribuční centrum, 1999, 63 s., [24] s. obr. příl. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0927-5.

LIBROVÁ, Hana. *Pestrí a zelení: (kapitoly o dobrovolné skromnosti)*. 1. vyd. Brno: Veronica, 1994, 218 s. ISBN 80-85368-18-8.

NAGY, László. *250 miliónů skautů*. 1. české vyd. Praha: Junák, 1999, 154 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-861-0923-2.

NOSEK-WINDY, Václav. *Cestou k pramenům: 100 let skautingu v obrazech*. 3., dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2012, 31 s. ISBN 978-80-86825-73-1.

Program. *Skautská křižovatka* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/oddil/program>

RUSEK, Ladislav. *Skauting a příroda: Úvahy a názory*. 1. vyd. Olomouc: Zdeněk Navrátil – Fetišek, 2003, 12 s.

RUSEK, Ladislav. *Úvahy o skautingu, skautování a skautství*. 1. vyd. Praha: Ekumenická lesní škola, 2000, 48 s.

RŮŽIČKA, Vít. *Příroda a ekologie*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001, 71 s. Vůdcovská zkouška. ISBN 80-86109-71-2.

SETON, Ernest Thompson. *Kniha lesní moudrosti*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1970, 349 s.

Skauti jsou v očích veřejnosti spojeni s pobytem v přírodě, výchovou ke spolupráci a pomoci druhým. *Ipsos* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08].

Dostupné z: <http://www.ipsos.cz/skauti-jsou-v-ocich-verejnosti-spojenci-s-pobytem-v-prirode-vychovou-ke-spolupraci-a-pomoci-druhym/>

Skauting. 1. vyd. Liberec: Skauting, 1995, 284 s. Skautské prameny. ISBN 80-854-2116-X.

SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 3. rozš. vyd. (ve Vyšehradu 1.). Praha: Vyšehrad, 1998, 389 s. ISBN 80-7021-253-5.

SVOJSÍK, Antonín B. *Český skaut*. 3. vyd. Praha: Junák - Svaz skautů a skautek ČR, 2002, 16 s.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví: Návod pro výchovu čes.mládeže na základě systému sira R.Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků*. 3. nezm. vyd. podle 1. vyd. v r.1912. Praha: Merkur, 1991, 724 s. ISBN 80-7032-001-X.

VOŘÍŠKOVÁ, Anna, 2009. *Motivace skautských vedoucích*. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

VYCHODIL, Daniel a Vít RŮŽIČKA. *Metodika: cestou k pramenům*. 2. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001, 77 s. Vůdcovská zkouška, sv. 1. ISBN 80-861-0968-2.

WOLKER, Jiří. *Těm, kterým patřím*. 1. samostatné souborné vyd. Praha: Junák-svaz skautů a skautek ČR, 1997, 111 s. ISBN 80-861-0906-2.

WORLD SCOUT BUREAU. *CONSTITUTION of the World Organization of the Scout Movement* [online]. 2011, 19 s. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: http://scout.org/sites/default/files/library_files/WOSM_Constitution_EN.pdf

ZAJÍC, Jiří. *Myšlenkové základy skautingu*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001, 85 s. Vůdcovská zkouška. ISBN 80-861-0973-9.

Zajímavá fakta a čísla. *Skaut* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.skaut.cz/skauting/o-skautingu/fakta-cisla>

Literatura k metodologii:

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

EZZEDDINE, P., HEŘMANSKÝ, M., NOVOTNÁ, H., SEIDLOVÁ, G., ŠTOVÍČKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, M. *E_Úvod do společenskovedních metod* [online], 2009. [cit. 2016-01-08]
Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

SURYNEK, Alois. *Základy sociologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2001, 160 s. ISBN 80-726-1038-4.

7. PŘÍLOHY

Příloha 1: Osnova polostrukturovaného rozhovoru

1. Popiš mi oddíl, který vedeš.
2. Popiš mi program, který pro oddíl připravuješ.
3. Z čeho při přípravě programu pro oddíl vycházíš?
4. Z jakých zdrojů při přípravě programu pro oddíl čerpáš?
5. Popiš mi schůzky vašeho oddílu.
6. Podnikáte s oddílem mimo schůzek i jiné akce?
7. Popiš mi tyto akce s oddílem.
8. Jak velkou část programu oddílu tvoří příroda a aktivity s přírodou spojené?
9. Je věnovaný prostor této části programu pro oddíl dostačující?
10. Popiš mi tuto část programu oddílu.
11. V čem je tento typ programu pro oddíl přínosný?
12. Na kolik je tento typ programu pro děti zábavný? Dávají přednost jinému typu programu?
13. Jaké jsou reakce dětí, když jim sdělíš, že program schůzky či chystané akce se bude týkat přírody a aktivit s ní spojených? Co na tyto reakce říkáš, jak reaguješ?
14. Jakou roli má příroda a aktivity s přírodou spojené v programu oddílu?
15. Na základě jakých faktorů se rozhoduješ, o čem tento typ programu bude?
16. Provádíš při tvorbě programu určitý kompromis mezi skautskými ideály či metodologií pro vedení oddílu a svou zkušeností, kterou máš s dětmi a s tím, co je baví?

Příloha 2: Skautský znak

Příloha 3: Logo spolku Junák – Český skaut, z. s.

Příloha 4: Znak WOSM

Příloha 5: Znak WAGGGS

Příloha 6: Znak ISGF

Příloha 7: Znak vlčat

1.

Příloha 8: Znak světlušek

Příloha 9: Znak vodního skautingu

Příloha 10: Skautské podání levé ruky se zaklesnutým malíčkem

Příloha 11: Skautský pozdrav

Příloha 12: Skautský kroj

Popis:

1. Znak WOSM / WAGGGS / ISGF
2. Domovenka
3. Stupeň zdatnosti
4. Číslo oddílu
5. Oddílový znak (může být i družinový a oddílový)
6. Slibový odznak
7. Skautské odbornosti neboli „odborky“
8. Státní příslušnost
9. Příležitostné odznaky
10. Označení hodnosti
11. Stupeň činovnícké kvalifikace/skautské zdatnosti